

festers amb 75 i 50 anys en actiu

Foto de l'arxiu de Vicente Vañó, al voltant de l'any 1922. Començant per dalt a l'esquerra: Jaime Molina "Penya", José Cerdá "el Pintor", Tomás Vañó "Borja", Valentí Cantó "el tio Valentí". Sentats: José Mª Llobregat "el tio Llobregat", Santiago Cabanes "el Pelut". Del fester gitat amb ulleres i el xiquet no coneguem els seus noms.

PEPE REIG BELDA

Pepe va nèixer a Bocairent l'11 de desembre de 1941, i a les festes següents, son tio Pepe ja el va apuntar a la filà, continuant així amb la tradició bandolera familiar iniciada pel seu iaio Enrique a les primeries del segle XX. Ja de ben menut, al 1948, va ser capità, participant en l'Entrada a llocs d'una de les típiques aparellades contrabandistes. Va ser portador de la Relíquia al 1988.

Pepe sempre ha estat involucrat al màxim a la filà, participant de forma activa des de ben menut fins a l'actualitat, i no tan sols els dies de festa, sinó durant tot l'any. Tant és així que va ser President dels Contrabandistes des de 1975 fins a 1983, i ja en la primera Junta Directiva, que es va constituir formalment l'any 1966, va ocupar el càrrec de tresorer. Baix la seua presidència es va produir la construcció i inauguració de l'actual maset l'any 1977, que va permetre al *Contrabando* traslladar-se des de l'anterior maset del racó de les monges.

Ha sigut cap de l'esquadra oficial en nombroses ocasions, en l'època en què hi havia escassetat d'aquests, i un membre fix portant el Sepulcre el Divendres Sant.

Els seus tres fills són també contrabandistes, apuntats des de xicotets, així com les seues dos nores i els seus tres néts, si bé el suport més gran que ha tingut Pepe per tal d'aconseguir la fita d'aplegar a les bodes de diamant com a fester, ha sigut el suport de la seua dona Conchín, que és d'eixes persones que sense haver sigut festera activa, viuen i senten la festa més que alguns que es vanaglorien de la seua actitud festera tan sols per vestir un trage de festa.

Enhorabona, Pepe, i que en siguin molts més!

75
ANYS

JOAQUÍN SIRERA BELDA

Joaquín Sirera Belda, nascut el 18 d'abril de 1935, va entrar a formar part de la Filà de Mosqueters el 5 de febrer de 1942, avalat per son tio Jerónimo Bernat Beneyto.

Joaquín "Mansenc" ha tingut tota una vida dedicada a aquesta filà, en la qual va ser nomenat, el 5 de febrer de 1969, representant de la filà davant la Junta de Festes, càrrec que va ocupar fins al 5 de febrer de 1974. El 28 de març de 1975 va ser nomenat President de la Filà de Mosqueters i va dimitir del càrrec el 26 de febrer de 1976. Tanmateix, el 3 de febrer de 1976 va ser portador, amb molt d'orgull, de la Relíquia de Sant Blai.

És un orgull escriure estes línies a un mosqueter en el seu 75 aniversari com a fester i mosqueter. Tota una vida dedicada i vivint la festa.

El tio Mansenc, actualment, el número 1 de la llista dels mosqueters, és un fester de carrer i de maset, disposat a tot, discret i treballador, habitual fent la pericana, la borra i les paelles. Juntament amb la seua dona Fina, tan festera com ell i col·laboradora amb la filà el dia del Sant Crist preparant la borra, han sabut inculcar l'amor per la festa a les seues filles i néts. La seua filla Quica continua la tradició formant part d'aquesta filà.

Joaquín, la filà vol donar-te l'enhorabona per aquests 75 anys de fester!

MOLTES FELICITATS!!

75
ANYS

SIXTO BELDA SOLER

El seu inici a la festa va ser a la Filà de Mosqueters l'any 1963, a la qual va pertànyer durant 7 anys, seguint els passos del seu germà major.

Uns anys després, el 1974, decideix apuntar-se granader, filà en la qual tenia tants vincles familiars, ja que la seua dona pertany a una família arrelada a aquesta filà, com vincles afectius, atès que els seus amics són membres de la filà.

Des de 1996 fins a l'actualitat col·labora i viu la festa junt amb altres membres duent a terme les paelles de la Publicació, l'Eixabegó i el Mig Any. El 2005 va tindre l'honor de traure la Relíquia de Sant Blai a la Processó, moment d'alegria que va compartir envoltat per tota la seua família.

Ara bé, si hi ha alguna cosa que per a ell és important en el món de la festa, és traure a Sant Blai. Fins ara, sempre que ha pogut ha sigut portador del sant, il·lusió que des d'ací et desitgem seguisques complint molts anys.

ENHORABONA SIXTO, VÍTOL AL PATRÓ SANT BLAI!

JOSÉ Mª PASTOR PÉREZ

Nací en Bocairent transcurriendo el año 1950 en el seno de una familia de amplia tradición festera. Muy pronto, mi abuelo José María Pastor Silvestre, componente *suavo* pero con especial amor hacia la *Filà d'Espanyoletos*, decide que ingrese en los *Espanyoletos* como "medio", cosa normal en aquellos tiempos por el tema del músico.

Pasados varios años, cuando la *Filà d'Espanyoletos* se propuso realizar un gasto extraordinario para la renovación de los trajes del capitán, alférez y embajador, así como la rehabilitación y ampliación del maset, mi abuelo decide que pase a ser componente "entero". Posteriormente causo baja.

Como en mi familia siempre se han vivido con una gran intensidad los *suavos*, en el año 1968 ingreso como miembro activo de la *Filà Terç de Suavos*, quedando así toda la familia en los *suavos*. Siguiendo con la tradición de la familia, hice partícipes de la *filà* a mis hijos, continuando con mis dos nietos, los cuales son miembros juveniles del *Terç de Suavos*. También guardo un afectuoso recuerdo de la participación durante muchos años en la Entrada formando parte de la escuadra especial de Miguel Silvestre, desde su fundación.

He tenido el honor de ser portador de la Reliquia de Sant Blai en las fiestas del año 2007. Ahora solamente queda dar mi enhorabuena a todos los componentes de *les filaes* que cumplen 50 años de festero y 'VÍTOL AL PATRÓ SANT BLAI'!

JUAN MARSET VERDÚ

Juan va nèixer el 17 de febrer de 1953 al carrer Algibe, núm. 11, a cinquanta metres del maset dels Marrocs. De família no festerà, des de xiquet eixia a la porta de sa casa a disfrutar de la música cada vegada que passaven per davant de la seua porta els marrocs, quan acudien al seu maset, i sabia ja des d'eixa primerenca edat, que esta comparsa era la seua.

Quan va arribar als 14 anys i es va posar a treballar, amb el seu primer jornal es va apuntar a la seua comparsa, els Marrocs, l'any 1967. Des de llavors fins ara, Juan ha sabut transmetre la passió i l'amor pels marrocs a tots els seus. Hui en dia té dos fills, una nora i dos néts formant part de la comparsa, junt amb el seu germà, la seua cunyada i un nebot.

Tots estos anys de fester han donat per a moltes anècdotes i satisfaccions, una d'aquestes poder portar la Relíquia l'any 2010. Encara que ha viscut 35 anys fora de Bocairent per motius laborals, no ha fallat ni un d'ells a les seues estimades Festes de Sant Blai, esperant amb ànsia l'arribada del mes de febrer per a posar-se el seu trage i poder cridar orgullós: "vítol i vítol al patró Sant Blai!".

SALVADOR CANTÓ LUNA

Salvador Cantó, "el Forner", com tots el coneixeu, va nèixer el 5 d'agost de 1946. Este any té la celebració dels 50 anys de vida festerà d'un bon moro marí, descendent d'una família amb molta tradició marinera. Va ser donat d'alta a la Filà de Moros Marins per son pare, el tio Toni "el del forn" l'any 1966. El seu entusiasme per la festa l'ha sabut transmetre a la seua dona, fills i néts, que segueixen la seua bona trajectòria festerà.

L'any 1965 son pare el va traure com a capità de la filà. I al llarg de la seua vida, per segona vegada l'any 2000 va tornar a ser capità, un any que mai oblidarà. Així que aquest any 2017 es viurà amb especial emoció la festa en la família.

Bocairrente

1967

Ara fa 50 anys 1967

L'any 1967 el nostre poble arrancava amb una molt bona notícia, i és que el dia de Reis, després d'haver estat molt de temps sondejant els terrenys locals buscant aigua, n'hi van trobar. Aquest fet es destaca a la crònica local com un regal per a tot el poble en la nit més màgica de l'any. El dia 8 de novembre, la bomba començava a omplir el nou dipòsit d'aigua potable per a abastir el poble.

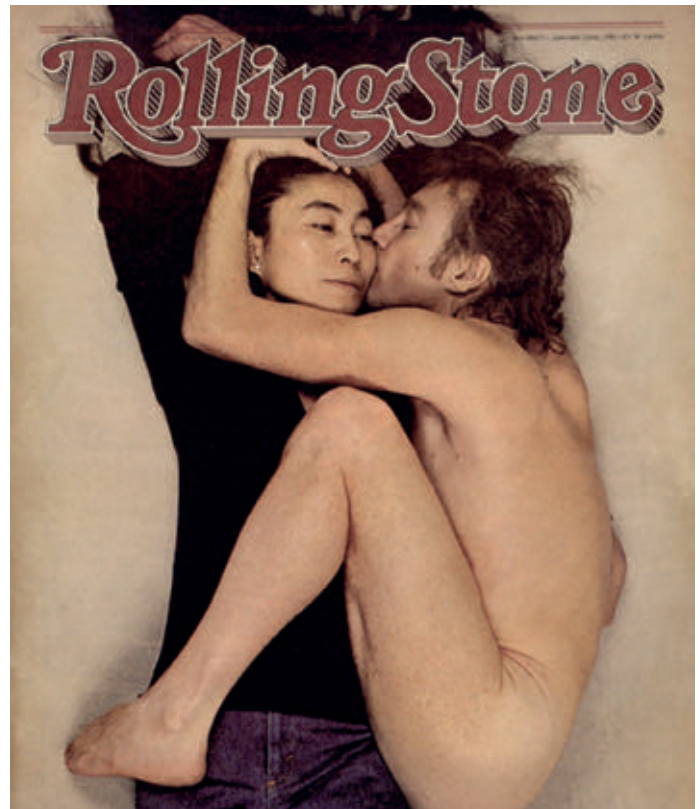
Però febrer s'acostava i les festes s'apropaven. El dia 29 de gener, durant les nits de Ciri, es va beneir el nou reliquiari per portar la Relíquia del nostre patró, que eixiria per primera volta a la Processó del 3 de febrer d'aquest any portat pels veterans de la Filà de Mosqueters, ja que aquell any requeia en aquests la guàrdia al Sant Crist. A partir d'aleshores, cada any el portaria una filà seguint l'ordre de guàrdia a l'ermita, ordre que s'ha mantingut durant aquests 50 anys.

Les del 1967 van ser unes festes sense massa fred, però amb el cel cobert amb alguna gota solta, que no va entorpir el desenvolupament normal dels actes. Aquell any també es va provar un nou sistema d'il·luminació als carrers centrals de Bocairent, que no va deixar del tot satisfets als responsables municipals, ja que moltes bombetes es van fer malbé per la pluja; no obstant això, es destaca a la crònica de festes que les llums van donar més vistositat als actes. També es fa especial menció a la crònica de l'augment en el nombre d'esquadres el dia de l'Entrada, però, no obstant això, l'acte es va acabar a l'hora prevista. Aquell any, la Filà Terç de Suavos també celebrava el centenari de la seua fundació, fet que va propiciar que isqueren més persones a l'Entrada.

Al mateix temps també hi van haver rellevàncies a l'Ajuntament, on es van canviar carteres. A la Junta de Festes, en haver acabat el regidor, també canviava el president d'aquesta associació: deixava el càrrec Francisco Sanchis Martí i entrava com a nou president Juan Silvestre Cerdá.

A l'església parroquial es van restaurar els retaules d'ambdós costats de l'altar major, obres de Joan de Joanes i les seues filles, que van ser restaurades per Luis Roig d'Alòs. Al mes d'agost a les festes d'estiu, el càrrec de Clavariessa Major requeia en la senyoreta Ana Mari Vañó Mestre.

Si fem una ullada al món en què vivia el Bocairent de 1967, ens n'adonem que a nivell mundial les tensions entre el comunisme i el capitalisme eren palpables. Mostra d'açò era la guerra de Vietnam, que seguia en marxa i que va propiciar que s'estengués cada vegada més el moviment hippy i pacifista, i altres accions, com ara la negativa del boxejador Mohammad Ali d'allistar-se a les tropes americanes, fet que li va costar el títol de pesos pesats, o les paraules de Luther

King, van reforçar la negativa a la guerra. Altra guerra, en aquest cas una guerra llampec, ja que va durar sis dies, va ser la d'Israel, que va atacar els països veïns: Síria, Egipte i Jordània, i va aconseguir ampliar el seu territori notablement. A Sud-amèrica, un dels líders comunistes més famosos de la història, el Che Guevara, moria a Bolívia mentre es trobava a la guerrilla.

A Europa, més concretament a Grècia, tenia lloc un colp d'estat que posava punt i final al regnat de Constantí II i el rellevava el coronel Papadopoulos, que es va posar al capdavant de la dictadura militar. Tanmateix, aquell any la Comunitat Europea va posar en marxa un nou impost que avui en dia ens resulta molt familiar: l'IVA.

Si tanquem més el cercle, al setembre d'aquell any a Gibraltar es va celebrar un referèndum per tal de decidir si seguien sent part de Regne Unit o s'annexionaven a Espanya. Una immensa majoria va votar seguir sent britànics.

Al mateix temps, Nacions Unides va declarar-lo "Any Internacional del Turisme", i paral·lelament al nostre país començaven a veure's els primers biquinis que duïen les turistes del nord d'Europa i que venien a estiuar a les nostres costes, en especial a Benidorm, que començava a consolidar-se com a referent turístic internacional.

Si fem un repàs als aspectes culturals que van tindre lloc el 1967, podem destacar: la publicació de la primera revista dels Rolling Stone, que va tindre com a portada al component dels Beatles, John Lennon amb Yoko Ono; l'Expo que aquell any es va celebrar a Montreal, Canadà; també a Amèrica, però del Sud, veia la llum l'obra mestra de l'escriptor colombià Gabriel García Márquez, *Cien Años de Soledad*, i al concurs d'Eurovisió, Raphael ens representava per segona volta amb la cançó *Hablemos del Amor*.

Capitans 1967

FILÀ D'ESPANYOLETOS
José Mª Sempere Castelló

FILÀ DE GRANADERS
Francisco Mingot Colomina

FILÀ DE CONTRABANDISTES
José Vilches Herrero

FILÀ TERÇ DE SUAVOS
Miguel Silvestre Cerdá

FILÀ D'ESTUDIANTS
Guillermo Barrachina Torán

FILÀ DE MOROS VELS
Juan Silvestre Cerdá

FILÀ DE MARROCS
Vicent Santonja Colomina

FILÀ DE MOROS MARINS
Guadalupe Bernat Silvestre

FILÀ DE MOSQUETERS
José Silvestre Galbis

record i homenatge

Juan José Palao Muñoz

El 6 de enero de 2016 falleció a los 93 años de edad Juan José Palao Muñoz. Nacido el 10 de mayo de 1922, Juan José ingresó en la *Filà de Contrabandistes* en 1952 como consecuencia de su amistad con Quico Llinares y Antonio Cabanes, los cuales le integraron de inmediato en el ambiente festero contrabandista. Fue Juan José un festero de a pie, pero como tantos otros un héroe de la fiesta por su conducta ejemplar y saber estar en cualquier momento, dejando además una buena descendencia en la filà. Ostentó el cargo de capitán en 1973 y fue portador de la Reliquia de San Blas en 1979. En su larga trayectoria de 64 años como festero, tuvo el orgullo de recibir el merecido homenaje a sus 50 años en la fiesta en 2002.

Pocos días antes de morir, encontrándose ya muy enfermo, Juan José recibió una enorme sorpresa y alegría cuando el capitán Pepe Sanchis le entregó personalmente la manta con la que obsequió a todos los contrabandistas, un detalle por el que la familia le estará eternamente agradecido, pues las fiestas estaban ya muy cercanas y en el pensamiento de Juan José estaba ponerse una vez más su traje de contrabandista. Descansa en paz.

Juan Molina Albero

Juan va nèixer un 24 de juny de 1954. De família contrabandista, ja des de ben menut ha estat molt pròxim a la festa. Va acompanyar al seu pare Vicente Molina Belda a la seua capitania l'any 1961. Per això, ell i el seu germà Enrique s'aferraren molt més a la Filà de Contrabandistes.

L'any 1977, a l'edat de 23 anys, va passar a ser membre de la filà. Durant 20 anys, Juan va ser un membre destacat de la junta exercint el càrrec de tesorero des de 1983 fins a 2003. A banda, també es va implicar a la junta per al projecte i reforma del nou maset.

Sempre ha sigut un fester molt actiu i compromés amb la festa. Va tindre l'honor de portar la Reliquia l'any 2015, amb més il·lusió si cap per compartir el moment amb gran part de la seua quadrilla.

Fester de cor, va saber inculcar l'amor per les festes de Moros i Cristians als seus dos fills, que des de ben menuts formen part de la filà.

Després d'una llarga malaltia, als 62 anys ens va deixar el passat 16 d'octubre de 2016. A pesar de tot, i fins l'últim moment, sempre ha intentat participar de la festa i ha sigut un exemple per a tots. Juan deixa un gran record en totes aquelles persones que el vam conèixer. La Filà de Contrabandistes no t'oblidarà. Fins sempre Molina.

José Miguel Mayor Martínez

Va nèixer a Bocairent el 31 d'agost de 1940. Tot i que es va apuntar a la filà relativament tard, el 10 de febrer de 1971, ha estat lligat als suavos des de ben menut. En l'actualitat es trobava en el número 21 de la filà.

Gran apassionat de Bocairent, de les seues festes de Moros i Cristians, de la seua filà, de Sant Blai i de l'herbero, va saber transmetre als seus fills l'amor per esta terra i els seus costums, encara que ells no tenen les mateixes arrels. Sempre que les seues ocupacions li ho permetien i que el temps no era massa fred, agarrava el cotxe des de Castelló a Bocairent per a passar uns dies i gaudir de la serra Mariola, unes bajoques farcides i la calor de la llar de sa casa.

Esperava amb impaciència i molta il·lusió convertir-se en portador de la Relíquia, la qual cosa va arribar enguany, però malauradament per una penosa malaltia no en va poder gaudir.

El passat 19 de maig ens deixava per a sempre, deixant un gran buit a la família i amics, els quals no podrem oblidar mai la gran persona que era i tot allò que ens va ensenyar des de la humilitat. De segur que, allà on estiga, estarà gaudint de la protecció de Sant Blai, i cada mes de febrer entonarà la música del "piquete" dels suavos que tant li agradava i que tantes voltes escoltava des de sa casa a Castelló, si no podia anar a Bocairent.

Lourdes Satorres Nájjar

Algú va dir que no importen els anys de la teua vida, sinó la vida dels teus anys, i si d'alguna cosa estem segures, les que vam compartir la festa amb Lourdes, és que els seus anys viscuts, des del primer a l'últim, han estat plens de vida festera.

Lourdes estos últims anys va tindre un coratge i una valentia dignes d'admirar, ella sempre endavant, forta... molt forta, fins i tot va fer allò impossible per eixir a eixa última Entrada, perquè ella sabia que era l'última.

Lourdes era una mora vella de "cuna", amb un sentiment per la festa molt arrelat que li va inculcar son pare José Satorres Puig el mateix sentiment que ella ha sabut transmetre als seus fills: Óscar, que és marroc, igual que el seu home Toni, i el menut Pablo, moro vell com la tradició d'ella manava.

Tot i vestir-se de mora des de xicoteta, fins a l'any 1989 no es va apuntar a la filà. L'any 2014 va celebrar, junt amb altres de la quadrilla, els 25 anys de festera. Ho va fer com sempre ho feia tot, amb molta il·lusió, assaborint i gaudint del moment.

Parlar de Lourdes és parlar d'amistat, d'optimisme, de sacrifici, de sempre mirar al capdavant, de festa, de sentit de l'humor... A tots els qui vam tindre la sort de viure amb ella la il·lusió per la festa, ens va donar una "lliçó de vida", ens va ensenyar que el dia de hui no tornarà a repetir-se, és per això que s'ha de viure intensament cada minut.

Amb l'únic consol que sempre estaràs amb nosaltres i que mai t'oblidarem. Descansa en pau.

Vicent Gisbert Doménech

El 7 de maig de 1936, al si d'una família de marrocs de gran tradició fester, va nèixer Vicent Gisbert Doménech, fill de Vicent "Oliva" i Ana Maria. El 1953 i a l'edat de 17 anys es va apuntar a marroc, però per motius personals va decidir deixar prompte la filà. Tot i que durant molts anys Vicent va estar "fora de la filà", mai no va ser així, i sempre va portar la "seua filà" ben prop del seu cor. Tant és així que als inicis del nou segle, i ja jubilat, va decidir ingressar de nou a la seua filà, a la de la seua família: els Marrocs, animat per la família i prenent el relleu del seu fill Llorenç, que durant uns anys va ser marroc.

La seua estima per la filà i el seu entusiasme fester van fer que durant 4 anys formara part de la Junta dels Marrocs, anys en què va ser també el sergent de ratlla dels marrocs i va tindre l'orgull de participar desfilar a la Publicació en representació de la filà.

Vicent ha estat tot un exemple de fester mentre la salut li ho ha permès, participant de manera activa als actes de festes, als dinars i sopars al maset (era dels primers que s'alçaven de la taula per desfilar quan la banda de música marcava els primers compassos de les marxés mores o pasdobles, fins i tot fent de cap d'esquadra). Durant la seua etapa a la Junta de la Filà va ser un vocal molt actiu, amb la gestió de la venda de la loteria dels marrocs, repartiment de convocatòries i en tot allò que se li demanava.

Malaurament, el passat 30 d'abril, i quan només faltaven uns dies per al seu aniversari, Vicent ens deia adéu, i ens deixava un gran buit a la Filà de Marrocs. Segons els seus familiars, fins i tot en els darrers moments de la seua vida, encara va tindre forces per entonar les cançonetes dels marrocs. Els qui et vam conèixer i vam tindre la sort de compartir amb tu vivències festeres, amistat, anècdotes, podem dir ben alt que ens ha deixat un GRAN MARROC.

Dos de les nétes de Vicent, Marina i Neus, són membres de la Filà de Marrocs, de la qual Vicent tan orgullós es va sentir sempre. De segur que ara, ben a prop de Sant Blai, seguirà vetlant pels marrocs i cridant ben alt: "Marroc, marroc, marroc, si vols divertir-te un poc...".

Descansa en pau, Vicent!

Francisco Sempere Reig

Lamentem profundament informar de la pèrdua del nostre amic Paco Sempere "el Matonet". Com se sol dir, ha passat a millor vida, descanse en pau.

Paco, exemple de persona senzilla i humil, sempre ha sabut estar tant en les males com en les bones situacions. Valent i lluitador, ha conformat amb Pepita una família molt unida de quatre fills.

Des dels 14 anys forma part de la Filà de Marrocs, i encara que l'any 1973 es va traslladar a viure a la capital de València, no ha faltat a les festes en honor a Sant Blai. Sempre recordarà les festes de l'any 2001, quan va portar la Relíquia de Sant Blai, tot un privilegi i orgull per a Paco. També recordarà les festes de l'any 2014 en què celebrà el 50 aniversari de marroc.

Amic dels seus amics i amant de la festa, el passat 10 de setembre Paco ens deixà als 66 anys. L'esperit fester i el fervor a Sant Blai sempre estarà amb nosaltres, i en el seu record sempre cridarem: "Vítol i Vítol al Patró Sant Blai!".

Francisco Cantó Luna

Va nèixer el 10 de novembre de 1931, i eixe mateix any, el 15 de desembre, son pare el va apuntar a la Filà de Moros Marins.

De família de forners i amb tradició marinera, Paco ha estat sempre present a la filà. Era un fester de veritat, dels que acudia a tots els actes, ja foren misses, processons, reunions... i gaudia de cadascun d'aquests al mateix temps que es preocupava perquè les coses es feren bé. Sentia devoció pels moros marins i se li il·luminava la cara cada vegada que parlava o escoltava parlar d'aquests. Sempre estava a punt per anar al maset, i esperava amb moltes ganes que arribaren les festes per posar-se el trage i gaudir de la festa amb els seus amics. A més, cada 5 de febrer esperava que la Diana passara per sa casa i fera una parada per oferir-los taronja acabada de tallar, tradició que el seu amic "Tamboret" es va encarregar de mantindre fins i tot quan va canviar de domicili.

Va ser capità en dues ocasions: la primera el 1942, representant son pare, i la segona el 1963, en què va decidir ser representat per la seua filla major, que en aquell moment tenia 3 anys. L'any 1982 va rebre l'homenatge als 50 anys de fester. I el 1984 va tindre l'honor de ser portador de la Relíquia.

Sempre ha estat disposat a ajudar en qualsevol cosa, per això fou membre de la Junta de la Filà en diversos períodes, des de 1968 fins a 1984 i des de 1988 fins a l'any 2000, ostentant els càrrecs de vicepresident, vocal d'obres de l'actual maset i representant i vocal a la Junta de Festes des de 1987 fins a 1998.

Després, tot i no formar part de la junta, la filà sabia que podia comptar amb ell per a qualsevol cosa i ho demostrava col·laborant tots els anys a l'Acapte i en qualsevol cosa que li demanaren.

Cal destacar que des de l'any 1978, quan va faltar "el tio Belda", ocupava el número 1 en el llistat de la filà, sent així el moro marí més antic i, com a tal, l'any 2000 fou el padrí de la nova bandera de la filà. A més, l'any 2007 va celebrar amb goig els 75 anys com a fester en actiu acompanyat per tota la seua família. Va saber transmetre la seua passió per la festa a dues filles i una néta que actualment segueixen el seu llegat als Moros Marins.

Però el passat 27 de juny de 2016, sense que ningú ens ho esperàrem, Paco ens va deixar per a sempre, deixant tristesa i un gran buit a la seua família i a la filà. De segur que allà on estiga s'ha tornat a reunir amb part de la seua quadrilla d'amics marins i cada any, junt amb ells, estarà present en tots els actes cridant amb devoció "Vítol!". La filà i la teua família mai t'oblidarem. Descanse en pau i Vítol al Patró Sant Blai!

José Calatayud Juan

Pepe "el Panadero", como todo el mundo lo conocía, nació en Enguera en 1944, llegando a Bocairent en el año 1977 para llevar a cabo un esclavo negocio, junto a su mujer Rafaela.

Tras varios años en Bocairent se ganó el cariño de mucha gente, entre ellos Juan Silvestre Sirera, quien lo introdujo en la fiesta, avalándolo en la *Filà de Mosqueters* el 5 de febrero de 1978.

Cada 3 de diciembre hacía los panellets para su *filà* y preparaba con mucho cariño los famosos pasteles de crema, los cuales se comen los días de la *Publicació* y l'*Eixabegó*; no obstante, uno de los momentos que esperaba durante todo el año era el día de *les Caixes*, cuando junto a varios miembros de la *filà* asaban los pimientos para la pericana.

En el año 2012 fue capitán de la *filà*. Aunque su estado de salud no lo acompañó al cien por cien, disfrutó muchísimo de su capitanía junto a su familia y amigos. Ese año entró en la plaza, al trote del caballo, con su pasodoble sonando "*Forner i Mosqueter*", las campanas volteando y a gritos de ¡¡VIVA EL CAPITÁN!!

El día 10 de marzo de 2016, cuatro años más tarde, quién nos iba a decir que esas mismas campanas sonarían con toques de tristeza, siendo cada uno de esos toques profundos y dolorosos.

Ahora nos quedan los recuerdos de este gran hombre, que supo ser amigo de sus amigos, un excelente esposo, un magnífico padre y un enamorado de sus nietos.

Y con lágrimas en los ojos y el corazón en un puño nos despedimos con un ¡¡¡HASTA SIEMPRE, CAPITÁN!!!

col.laboració de les filaes

Any de fundació: 1903

Número de components: 230

Maset: any d'inauguració 1989 - carrer Baixada Sant Crist, s/n

Filà d'Espanyoleros

CAPITANA
ALFERES

Mª JOSÉ VAÑÓ VAÑÓ
EVA GÓMEZ MOLINA

PRESIDÈNCIA
VICEPRESIDÈNCIA
SECRETARIA
VICESECRETARIA
TRESORERIA
VICETRESORERIA
VOCALS JUNTA DE FESTES

Andrés Asensio Ferre
Cristóbal Beneyto Sánchez
Salomé Beneyto Calabuig
Rosalía Ferrero Cerdá
Blai Beneyto Micó
Damián Beneyto Micó
Antonio Molina Puerto
Rafa Molina Beneyto
Magda Asensio Ferre
Pilar Molina Blasco
Damián Alberó Vicedo
Francisco Beneyto Calabuig
Javier García Solbes
Damián Sanchis Tormo
Francisco Doménech Doménech

VOCALS

DOCUMENTALISTA

Rafa Molina Sempere

BANDA DE MÚSICA

Unió Musical Benicadell de Castelló de Rugat

PASSAT, PRESENT I FUTUR

Eixos són els nostres espanyoletos més menuts, llavor de la festa i garantia de continuïtat dels sentiments dels majors. Amb aquest article la filà vol reconèixer el gran paper que han estat ocupant els més joves a la festa.

Pedro Sanchis Sanz

Carles Casa Pérez

Han format part del PASSAT des de l'inici de la tradició festera. Als espanyoletos hi ha hagut molts capitans xiquets i capitanes xiquetes. A continuació es detalla un llistat de joves, fins als 18 anys que han ocupat aquest càrrec:

- José Olcina Bernat (1940)
- Remedios Molina Molina (1944)
- Maruja Sempere Colomer (1945)
- Juan José Casa Vicedo (1947)
- Enrique Molina Ferre (1949)
- Pedro Sanchis Sanz (1951)
- Josefina Olcina Bernat (1953)
- Antonio Beneyto Gisbert (1959)
- Mª Teresa Casa Vicedo (1961)
- Manuel Navarro Castelló (1966)
- José Mª Sempere Castelló (1967)
- Natalia Asensio Álvarez (1968)
- Xelo Vañó Santonja (1969)
- Mª Vicenta Casa Vicedo (1975)
- Puri Sanchis Sala (1985)
- Patricia Casa Pérez (1990)
- Carles Casa Pérez (1991)

Hi ha esquadres infantils des de temps molt antics, i és el 1981 quan per primera vegada Rafa Molina Sempere assaja i prepara la primera esquadra infantil que va fer variacions el dia de l'Entrada. Segons ell mateix, els xiquets assajaven al matí vell dos o tres dies entre setma-

na i conta que té molts bons records d'aquella època: "Quan jo arribava a obrir a les set i mitja, ja estaven tots a la porta esperant. Retiràvem les taules i amuntàvem les cadires per a l'assaig. Quan acabàvem, ho tornàvem tot al seu lloc, era digne de veure amb la celeritat i ganes amb què ho apartaven tot... I què dir de l'interès que posaven en els assajos, no es cansaven, al contrari es divertien fent variacions... I al final es posaven al voltant meu i els feia una rifa, 25 pessetes per a aquell que encertara el número que jo apuntava en un paper... Quins temps, com disfrutàvem tots, jo el primer."

També recorda com als últims assajos va anar a ajudar-lo Pedro Sanchis Sanz, i tots dos gaudien del que feien.

PRIMERA ESQUADRA INFANTIL DE LA FILÀ ANY 1981

Cap: Pedro Pablo Doménech Vañó

- 1.- Miguel Vañó Vañó
- 2.- Damián Sanchis Tormo
- 3.- Juan José Sanchis Sala
- 4.- Rafael Belda Molina
- 5.- Francisco José Doménech Vañó
- 6.- Antonio Blas Alcaraz Rodríguez
- 7.- Damián Molina Beneyto
- 8.- Juan Asensio Azorín
- 9.- Fernando Sempere Belda
- 10.-Miguel Vañó Sempere
- 11.-Pedro Vañó Vañó
- 12.-José Vicente Ferre Jordá

1982. Esquadra de xiquets

1986. Esquadra de xiquetes

Cal recordar també la participació que els nostres xiquets i xiquetes espanyoletos/es tenien a la Festa del Panellet del mig any de festes quan s'organitzaven les desfilades infantils.

Són PRESENT perquè actualment som una filà que compta amb nombrosos xiquets. Als espanyoletos els xiquets tenen la possibilitat d'apuntar-se a "JUVENILS". A l'article 9é de l'Estatut està la regulació: "Seran socis juvenils, els menors d'edat que no siguin socis actius o de nombre, ho sol·liciten per escrit al President i siguin avalats per una persona amb capacitat d'obrar, contribuint econòmicament amb la quota especial d'aquesta secció, al manteniment de l'Associació (...)".

Actualment el 25% de la filà són menors. Hi ha 46 juvenils i 11 mitjos, (que són els espanyoletos de 12 anys fins a la majoria d'edat, moment en el qual passen a ser socis actius).

La major part dels xiquets estan apuntats, ja que als espanyoletos hi ha moltíssima tradició familiar. Tots els xiquets, tant els xiquets apuntats com els que no, participen activament en tots els actes de la filà:

- A l'Entrada de bandes.
- El dia de l'Entrada amb un record de tres carrosses i esquadra infantil els últims anys.
- Eixint com a banderers de la filà també el dia de l'Entrada.
- Fent l'estafeta de l'Ambaixada, així com representant el sentinella el dia de Moros i

Cristians.

- Gaudint de la Retreta o volant la seua menuda capa quan sona "La Serpeta".
- Als campionats de futbol de la festa del Panellet amb una mitjana de 25 xiquets inscrits.
- A la desfilada de la fireta.
- Als tallers organitzats per al dia on es reuneix tota la filà a dinar la tradicional paella (abans el dia de l'Acapte i actualment el dia de la Publicació).

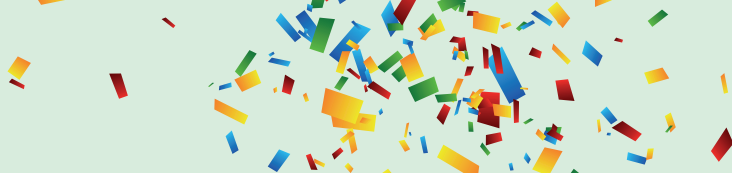
Són FUTUR perquè sabem que la nostra festa està més que assegurada, perquè són testimoni de tots nosaltres amb el seu somriure meravellat, perquè ells es miren als nostres ulls i sabem que amb ells... TOT comença.

Entrada de bandes

La Filà

Col·laboracions: Rafa
Molina Sempere

Natalia Boscà Cerdà

Eva Molina Doménech

Campionat de futbol Festa del Panellet

Alma Tobía Castelló

Taller dia de l'Acapte

Any de fundació: anterior a 1860

Número de components: 164

Maset: any d'inauguració 1985 - carrer Baixada Sant Crist, s/n

Filà de Granaders

**CAPITÀ
ALFERES**

**MIGUEL CERDÁ PUERTO
JOSEFA DOMÉNECH BELDA**

**PRESIDÈNCIA
VICEPRESIDÈNCIA
SECRETARIA
VICESECRETARIA
TRESORERIA
VOCALS JUNTA DE FESTES**

**Josep Calatayud Beneyto
Paqui Molina Gisbert
Mati Tortosa Beneyto
Mabel Sanchis Carbonell
Josep A. Belda i Tortosa
Inma Ferre Puerto
Àngela Molina Botella
Blas Molina Molina
Blai Molina Peidro
David Molina Calatayud
Juan Vañó Candela
Toni Ferre Francés
Tere Ferre Jornet**

VOCALS

BANDA DE MÚSICA

Lloc Nou d'En Fenollet

CAPITÀ!

–*Gostí, Gostí!* Al xicon li ha tocat! –una mare nerviosa i emocionada buscant el seu marit després d’haver escoltat l’explicació entretallada i atrotinada del seu fill.

–Li ha tocat? El gaiato li ha tocat!– un marit i pare aparentment poc emocionat. Sols aparentment.

I el xicon? Doncs, segurament, esperant fer un dinar quasi de “tràmit” –entre l’esmorzar al Sant Crist, que va acabar justet a hora de baixar, i l’esglai d’uns instants abans, quasi no tenia gana– per anar a celebrar-ho amb els seus amics,

els de la seua filà i els d’altres. Segur que li quedava temps abans d’anar a l’església i, si no, ja trobaria la filà al peu de l’escalinata...

Aquesta escena tenia lloc un 5 de febrer de 1972 i els protagonistes eren Agustín Cerdà, Francisca Puerto i el xicon, Miguel Cerdà. Dit així possiblement costa de situar, però si diem que eren el tio *Gostí Barcella, Francisqueta* i, el xicon, Miguel, *Miguelet*, segurament ja quedarà tot més clar.

I el que li havia tocat era ni més ni menys que la capitania per a 1974, per sorteig. Sorteig que en eixos anys es feia a la Filà de Granaders el dia de Sant Blai, i feia estar en punxes a més d'un o una i no els feia profit el vermut del migdia al maset.

–Voluntaris per a la capitania amb les despeses al seu càrrec? –feia el president, a poc de seure a taula, tal com mana el protocol i el reglament, que ja en teníem.

Silenci per resposta. Tots els ulls escrutant. Com periscopis fester, feien la volta al local no fos que hi haguera algú que no estiguera controlat i es poguera mig endevinar algun gest delator.

–Voluntaris per a la capitania a mitges amb la filà? –és el següent pas.

La mateixa resposta que abans.

–Voluntaris amb la capitania a càrrec de la filà?

Res. Cap ni un. Colzades, “Vinga, anima’t”; resposta: “Anima’t tu” i “A mi és que no m’agrada, que si no...”

–Anem a passar al sorteig. Llevem els deu últims capitans i tots els altres poden ser elegits. –El president, seriós, en el seu paper, amb un somriure una mica burleta per baix del nas, perquè és clar, a ell no li podia tocar... això faltava!

Tensió màxima al maset. “Tu què faràs si et toca?”. “Jo renuncie”. “Això no pot ser” –se sent al fons– “si et toca, et toca”.

–Xsssssssst!!

–El fester a qui li ha tocat és –feia el president, dominant la situació. Ara sí, somriure ample, conscient d’estar investit del poder per atorgar l’inesperat honor– Miguel Cerdà!!

Sospirs alleugerits, tensió que es relaxa (menys en el cas de Miguel), aplaudiments, “Visca el capità!”, també alguna decepció “A mi no m’haguera importat que em tocara”, “Pos haver-ho dit, so blea”, “No home, això no”. I Miguel –el xi-con– que s’alça i saluda, barret en mà, a la filà.

–Ara que podíem acabar el vermut amb tranquil·litat, ens n’hem d’anar!

Així va ser com Miguel Cerdà, *Miguelet*, va tindre la seua primera capitania. I es veu que li va ben agradar, perquè després n’ha tingut dues més i en aquestes ocasions no va deixar que la sort intervinguera. Per a la tercera es va oferir de forma voluntària. “Com és això, Miguel? Tant t’agrada?”, li preguntem. “No”, ens contesta, “però jo no vaig a deixar que a la meua filà passe això de sortejar, que es renuncia, que es torna a sortejar. No vol ser ningú capità? Doncs, jo mateix!”. De la segona en parlarem un poc més avant.

D’aquesta manera Miguel, *Miguelet*, entra, de forma destacada a l’historial, no sols de la nostra filà, en la qual ja està per mèrits propis, sinó al del món fester, perquè són poques, molt poques, les persones que han tingut per tres vegades la capitania, cosa que farà Miguel a les festes de 2017.

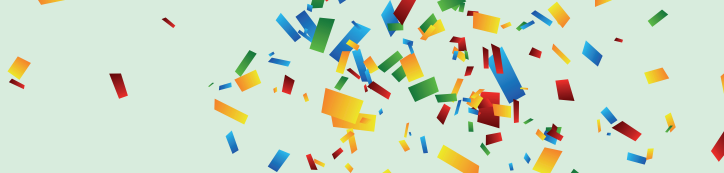
Miguel no tenia més remei que ser granader, sembla que així estava escrit a les estrelles, al destí o marcat pel *fatum*. Potser cap de totes eixes coses, però cada u creu el que vol. Cal explicar aquesta afirmació: va nèixer el 1941, en plena postguerra, i en eixe any, per ajudar a fer més fàcils les coses a la filà, en estrenar les andes i la il·luminació a Sant Blai

un incident fortuït (xicotet incendi a causa de les bateries) va fer malbé algun trage dels granaders (si ja hi havia pocs trages...), fet que va fer que la Junta de Festes, conscient de la situació i els recursos, va acordar una ajuda econòmica per a uns pantalons de granader. Per si fóra poc, aquest mateix any es va produir el “rapte de la capitana” dels granaders (Consuelo Vañó), fet ja contat en anys anteriors i que va ser resolt al cap d’uns instants sense danys col·laterals (de no ser alguna taca de vi als trages). Per tant, any marcat pels granaders.

Però és que, a més, els granaders sempre han estat presents per a ell, no sols en festes, sinó en cada una de les setmanes de l’any. Son pare el *tio Gostí Barcella* ha estat durant moltíssims anys sergent dels Granaders. Miguel diu que sempre l’ha conegut, fins que el va deixar, en aquest càrrec. El *tio Gostí Barcella*, persona esdevinguda en personatge, venia de família d’Agres; els seus pares, llauradors, es van instal·lar a Bocairent on ell va nèixer. Conegut per la seua portentosa memòria i per ser el testimoni viu d’alguns costums i dades quasi oblidades per la majoria, era el referent i persona que donava seguretat, quan hi havia dubtes, respecte de quan, com o qui havia de fer tal cosa als actes de festa. Com moltes altres famílies que arriben a Bocairent, la festa és un element d’integració a la vida local, en aquest cas no com a fester, sinó com a sergent. Ens conten que deia que el motiu pel qual els granaders havien participat en totes les festes des de la seua aparició- a diferència d’altres filaes- és per ser bona part llauradors -la seua família ho era-, cosa que els permetia disposar de matèries primeres per a fer els dinars o sopars al maset.

Preguntem a Miguel pel motiu del malnom *Barcella* i diu desconèixer el perquè. Hem de dir que la *barcella* és una mesura tradicional valenciana de capacitat (dotze barcelles un cafís), per a mesurar gra i que equival a uns 17 l, però també té altres accepcions o usos: “fer barcella” se li diu a estar de xarreta una bona estona. I encara podem trobar-ne altra, “fer-ne una barcella” s’utilitza per a trobar, arrebregar o aconseguir alguna cosa en una quantitat important, p.e. pebrassos, expressió equivalent a “fer-ne un cove”. Tant en el sentit estricte del significat com en la primera accepció “fer barcella” podia estar l’origen del malnom, en un cas per l’origen familiar i en l’altre perquè parlar amb el *tio Gostí*, si es disposava de temps era una cosa de no saber quan acabar. El curiós del cas és que Miguel sembla no haver heretat el malnom del pare. Tot el món el coneix pel seu diminutiu, *Miguelet*, que esdevé en denominació carinyosa per a una persona entranyable com el nostre capità d’enguany.

En nèixer el 1941 -la nostra filà estava formada aleshores per 16 festers sencers i 5 mitjos-, Miguel ha estat testimoni de l’evolució social i econòmica del nostre poble des de la duríssima i fosca postguerra, el desenvolupament tecnològic de la indústria tèxtil, esdevinguda en activitat quasi única del poble fins el seu estavellament en la maleïda crisi dels 80 -aquella vegada sols tèxtil- que va colpejar d’una manera terrible el nostre poble. Ens conta Miguel que encara recorda haver ajudat son pare a teixir en telers a mà. Altra ocupació seua, de curta durada va ser de cobrador al “cotxe de Muro” que conduïa el tio Toni. Als 15 anys va entrar a treballar a la fàbrica de Beneyto i -com solia ser bastant freqüent

a Bocairent, qui ho diria ara!- allí va transcórrer tota la seua vida laboral fins que va fer fallida al 85-86. A l'empresa va fer feines ara desaparegudes del treball tèxtil: trameró (qui reparteix la trama, els *xurros*, als teixidors), colero (qui trau les peces teixides dels telers i les apila per a posteriorment seguir amb els processos d'acabat de la manta) i, finalment teixidor (ens diu que hi havien 45 telers, alguns d'ells garroteros). En fer fallida l'empresa, alguns treballadors van crear una cooperativa de filatura de la qual va formar part fins acabar la seua vida laboral. És, per tant, un testimoni del recent progrés i... retrocés? del nostre poble.

El nostre capità s'apuntà a la filà el 1957. Complia eixe any els 16. Més jove del que solia ser habitual per a apuntar-se a una filà. Potser influïra el fet que son pare, malgrat ser "el sergent", no era fester, per tant no podia gaudir dels privilegis de tenir familiars majors a la filà i hauria de ser ell el fester. El dia de l'Aixabegó d'aquell any la filà estaria formada per 29 festers sencers i 19 mitjos.

Va ser un any important per a l'organització de les festes -allò al que cada any se li peguen voltes-. El començament de l'Entrada es deixava per a un poc més tard, a les 16 h, i es manava que el capità dels espanyoletos hauria d'entrar a la plaça a les 17 h.

Al Programa d'aquell any ens trobem dues peces literàries a destacar: un poema del gran poeta alcoià Joan Valls "Sonet a Sant Blai" i el conte, a l'apartat titulat "Valenciano, lengua viva", *Un gaiato de ginebre*, amb el qual un jove Miguel Cantó feia disfrutar a les lectores i lectors.

Ha rebut, per tant, Miguel el merescut homenatge als festers de més de 50 anys en actiu. Des del moment de l'entrada a la filà, la seua presència alegre, cordial, desenfadada, però formal quan correspon (això sí, demana que els moments de formalitat no siguin molts), ha estat constant i entranyable i es fa notar tant la seua presència com les absències -poques-.

A un fester de tan llarga trajectòria sempre es té la temptació de preguntar-li per anècdotes, especialment aquelles cridaneres o transgressores, perquè tots sabem que un component de la festa és la transgressió -amb més o menys encert i, de vegades, poques, irrespectuosa- dels convencionalismes habituals. Ens diu que no recorda res especialment destacat, tret de coses sense importància, com que un dia de festes anant en companyia de dos granaders més, passejant i xarrant pels carrers del poble, sense saber molt bé per què, un va tirar a l'altre dins d'una font (estem en febrer!, però no era una cosa destacable). El que sí recorda -i ho conta passant-se la mà per la galta- és quan, en una de les nits de sopars abans de festes, va veure que seria convenient acompanyar a un dels participants a sa casa, perquè es veu que no havia mesurat bé la quantitat d'herberets que podia assimilar sense efectes secundaris. Ell i *Argelaga* (E.P.D.) el van portar a sa casa, van trucar a la porta i va aparèixer l'esposa del fester indispost que, en veure la situació i presa d'un poc d'histèria, els va espolsar una bufetada a cada un dels acompanyants; ells es van quedar mirant-se, rasant-se la cara amb una mà i amb l'altra sostenint a l'acompanyat i li van dir.

-Pos *ahí* te'l quedes- van girar cua i, amb la dignitat quasi ofesa, van jurar i perjurar que cada u ja s'ho apanyaria per anar a casa, que ells no acompanyarien a ningú més (fins que fera falta, és clar).

L'altra passió coneguda i reconeguda de Miguel, a més de la seua/nostra filà, és el València CF. És un dels membres més antics de la Peña Valencianista. Corrien les festes de 2002, era un dels esmorzars de cada dia, al maset. Grup de festers i de músics. Feia 31 anys que el València no guanyava la lliga. Miguel va dir: "Si el València guanya la lliga, jo sóc capità". I un músic: "I nosaltres venim a tocar a un sopar sense cobrar". El València, mira tu, va guanyar la lliga. Miguel, a les festes següents va agarrar la capitania i va ser capità el 2005 -per segona vegada-. I la música va anar a un sopar que ell va organitzar... i sense cobrar.

Aquesta passió pel València va ser la que el va portar a organitzar, amb l'ajuda d'Hèctor Villalba, un sopar al maset al qual van acudir velles glòries del València: Mestre, Puchades... amb el president del València d'eixe moment, Pedro Cortés. L'escenari va ser el nostre maset, van acudir els membres de la Peña Valencianista i alguns amics de la filà. El sopar es va tancar, com no, amb una desfilada pel carrer.

La capitania de 2005 va estar un poc complicada, especialment per al seu grup d'amics, ja que en aquestes festes l'alferes va ser Salvador Carbonell, que forma part del mateix grup, amb la qual cosa deien que perdien el compte d'esmorzars, dinars, sopars, organitzats per un o per l'altre, i que van ser uns anys perillosos per a la butxaca i per a la salut, però que han pogut superar sense massa conseqüències.

Parlant sobre les diferències i evolució de la festa, els seus actes... ens diu que no li ha agradat molt el canvi de dies de festa, però que entén que en cada moment cal adaptar-se al que siga més convenient i que si es considera que així va millor, doncs, endavant.

Recorda amb nostàlgia quan l'Entrada acabava a les 7 de la vesprada i després es feia la Retreta. I després, a dormir a alguna pallissa uns quants junts i anar a la Diana espolsant-se la palla. Ara, és clar, no és possible, no hi ha pallisses i tampoc estem en l'edat. Continua recordant quan hi havia més d'una cordà, les sessions de cine "*después de fuegos*" -per a dormir, és clar-, els concerts de música a la fresqueta de les nits de febrer...

Serà la d'aquest any la tercera capitania, cal no oblidar-ho. Els seus amics li han prohibit tornar a ser capità, sota amenaça de trencament de relacions, però ell, en veu baixa i quasi d'amagat, amb un posat sorneguer diu que "si fera falta i em trobe bé...". I el cas és que tot el món el creu perfectament capaç. Visca el capità!!

Josep Calatayud Beneyto

Any de fundació: anterior a 1864

Número de components: 195

Maset: any d'inauguració 1977 - carrer Vinalopó, 1

Filà de Contrabandistes

CAPITANA
ALFERES

ISABEL FERRE CALBO
RICARDO SANCHIS GARCÍA

PRESIDÈNCIA
VICEPRESIDÈNCIA
SECRETARIA
TRESORERIA
VICETRESORERIA
VOCALS JUNTA DE FESTES

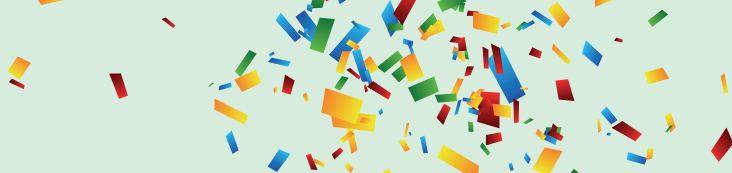
Xelo Beneyto Colomer
Mª Rosario Vañó Reig
Cristina Ferre Calbo
Mª Amparo Cantó Carbonell
Cristina Sanchis Puerto
Inma Reig Molina
Juli Beneyto Castelló
Blanca Belda Castelló
Laura Reig Molina
Mª Amparo Reig Gisbert
José Miguel Calatayud Colomer
Juanjo Asensio Reig
Enrique Reig Beneyto
Jairo Vañó Reig

VOCALS

CRONISTA

BANDA DE MÚSICA

Associació Unió Musical Bocairent

HISTORIA Y RECUERDOS DE LAS CARROZAS DE LOS CONTRABANDISTAS

El motivo de este escrito no es otro que el de recordar y no olvidar en el tiempo lo que fueron las carrozas de los Contrabandistas.

Hay una fotografía en los álbumes del maset en los que se ve al capitán de 1948, José Reig Belda, a caballo y al fondo una carroza (cuando hablo de carrozas me refiero a los que tiraban juguetes y otras cosas), que según me dicen es un camión de Banyeres propiedad de Llopis, muy amigo de José Reig Abad, y que durante muchos años fue habitual el día de la Entrada.

En aquellos años las carrozas iban detrás de la *filà*. Para evitar los cortes cuando ya salía más gente, sobre los años 80 se desplazaron las del bando cristiano detrás de los *Estudiants* y las del bando moro detrás de los *Mosqueters*. El año que se produjo este cambio, yo (Ricardo Reig Belda) era representante de los Contrabandistas en la *Junta de Festes*. En aquella

reunión se tomó una decisión por parte de algunos componentes (pocos) en contra de la mayoría. Y era que debido a que el capitán de los *Estudiants* desfilaba en carroza, las carrozas de juguetes desfilaban en orden inverso a la Entrada, es decir, *Estudiants*, *Terç de Suavos*, etc.

Muchos años después se trasladan las carrozas al final, detrás de los *Mosqueters*, y siguiendo el orden de la Reliquia. Los camiones de los años 50/60 tenían las barandillas muy bajas, lo que suponía más de un accidente; también debido a las succulentas comidas regadas con buenos caldos. Y ya centrándome en los Contrabandistas, según me cuentan los mayores, los pioneros fueron: Pepe Reig, Santiago “el Gelat”, Rafael Cortés, Antonio Alcaraz y Juan José Palao. A los que se fueron añadiendo: José Sanz Pla, Rafael Miró, Carrasqueta y esporádicamente también Quico Llinares, Manolo Puerto, Ricardo Reig y algunos niños, como por ejemplo Juan Antonio Piedra Alcaraz, José Reig Belda y José Reig Cantó.

Lo que se tiraba entonces eran juguetes de aquellos tiempos (casi todos de madera): flautas, parchís, camionetas, juegos de construcción, que en su mayoría eran fabricados por los hermanos Juan, Manolo y Antonio Puerto Francés. Más adelante ya se iba a Ibi a Juguetes Payá, amigos de Pepe Reig y que ya eran más modernos. También se compraban en Valencia en una tienda llamada Los Tres Reyes Magos y que los traía Transportes Pascual. También muñecas y peluches de Famosa, en Onil.

En cuanto a los camiones eran más bien pequeños. El ya comentado Llopis, de Banyeres, era considerado un contrabandista más. Otros fueron de Textiles Peiró d'Ontinyent, y que si algún año no podía venir, lo suplía uno de Alfafara propiedad de Leandro Terol. Todos estos venían por la relación en cuestión de materias primas relacionadas con la industria de las mantas y Pepe Reig.

Y no me puedo olvidar del camión local de Manuel Calatayud Vidal "Benigno", que en aquellos años era el encargado de recoger la basura.

A modo de anecdotario, se pueden relatar varias historias de aquellos tiempos. Durante algunos años, al llegar a la entonces Beneficencia (hoy Residencia) paraba el camión y, por generosidad de Pepe Reig, se les obsequiaba con un jamón. Y debido a la poca capacidad de la caja de los camiones al llegar a lo que es hoy el hotel Ágora, repostaban de juguetes. Todas las carrozas de aquellos años entraban en la plaza. Continuando con el anecdotario, un día de Entrada y después de una copiosa comida, todos los "carroseros" subieron al camión de aquella manera. También el chofer, que era "Benigno". Después de una agitada entrada, al llegar a la curva de

Galbis, el conductor intentó subir el camión por la barrera. Se pueden imaginar el espectáculo.

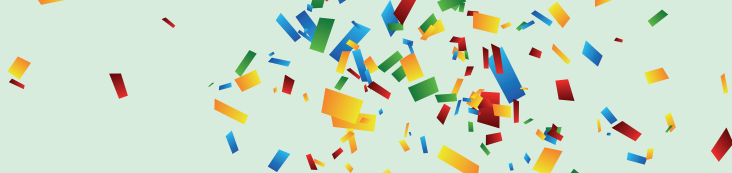
Posteriormente, se fueron incorporando más contrabandistas, algunos esporádicamente y otros más regularmente. José Molina Vañó, Paco "Picolí", Agustín "Katanga", etc. A finales de los 60, gente más joven ya se mezclaba con los anteriores y con el paso del tiempo ya con su propia carroza.

Las primeras carrozas no se adornaban, pero con el paso de los años ya se decoraban con guirnaldas, faroles o telas pintadas que disimulan la caja del camión. Es de destacar una que la vestíamos en la fábrica de plástico de Pepe Molina. En la parte de atrás iba pintado sobre una gran pieza de cartón un San Blas que hizo Blas Silvestre, que era una copia de la imagen de Segrelles y que se publicó en un Programa de Fiestas.

Como he comentado anteriormente, gente joven iba mezclándose con los mayores y al final se tradujo en otra carroza. Enrique Molina Alberó, Miguel Borderia, Blai Vañó Avinent, Rafa "Guindilla", Miguel Pérez, Ricardo Reig y también Pepe Cebriá. Más tarde, Pepe Avinent, García, Tomás, Pepe Pérez, Paco "Pícores", Paco "Budejo", Juan Sanchis, Miquel Domínguez, Bataller y alguna vez Amadeo Martí y algunos más.

Una vez independizados, ya contratábamos los camiones. Destacar que el primero era de Ontinyent, de un vendedor de frutas llamado José Antonio Reig (con raíces bocairentinas). Muchos años y muchas anécdotas. Tenía que venir el día de la Entrada por la mañana para adornarlo convenientemente, unas veces pronto y otras más bien tarde. En cierta ocasión llegó a las 2 de la tarde, y otro año con el tiempo justo para ponerle dos telas, cargar los juguetes y salir. Los

camiones los adornábamos con una tela alrededor y en la que alguna vez pintábamos alguna cosa. También faroles y guirnalda eran habituales.

Los camiones de aquella época tenían las barandillas altas, por lo que teníamos que subir el nivel para poder ver a la gente. Unas veces con “palets”, otras con cajas de manzanas y encima tableros de obra, que nos cedía Juan Gisbert “el Retapaor”, eso sí, dejando la parte central de la caja para los juguetes u objetos que tirábamos.

Como he comentado anteriormente, después de vestir el camión, nos vestíamos para la fiesta y disfrutábamos de una buena comida. Aquellos años no teníamos freno, pues después de comer y beber a lo bestia, cuando subíamos a la carroza ya teníamos preparadas más bebidas. Bebidas que con el paso de los años han ido cambiando: coñac, mistela, calisay, champán, sidra, sorbete, etc. Y claro, siempre había alguno que pasaba la línea roja, y teníamos verdaderos especialistas.

Muchas son las anécdotas que nos han pasado. Por ejemplo, en cierta ocasión, arreglamos la carroza en el patio interior de las escuelas de la calle Alcoy. Después de adornarla, cargamos los juguetes y nos fuimos a comer. Nuestra sorpresa fue que cuando volvimos nos habían robado la mitad de los juguetes.

Varios han sido los lugares en donde hemos adornado las carrozas. Empezamos en la fábrica de plástico de Pepe Molina. Y ya luego y durante muchos años en la cochera que tenía Miguel Bordería en la calle Santa Àgueda, en el colegio de la calle Alcoy, en la sección de telares de Bekirlán, donde un año cuando estábamos degustando un “arròs al forn”, se produce una “borrasquejà”, con agua, viento y granizo, alguien coge un pan y cag... en (sic) lo lanza y allá van los cristales de una ventana. Por supuesto, con el consiguiente cabreo de Agustín Ferre. Y durante estos 15 últimos años, el cuartel general ha sido en la borrera de Enrique Molina Alberó.

Durante muchos años se pusieron de moda los balones de plástico, los cuales daban mucho juego. Los traíamos de Villa Rosa de Banyeres. En nuestro caminar de “carroseros” no habíamos visto cosa igual. Ni en los vertederos de basura había cosa más sucia: balones deshinchados y sucios, una verdadera porquería. Tuvimos una discusión con el transportista y, por supuesto, no le pagamos. En cierta ocasión, y con la caja llena de balones, a alguien se le ocurrió tirarse desde encima de la cabina y de cabeza al mar de balones. Espectacular y divertido, pero con gran peligro por los tableros de madera de los lados. Quien sí tuvo una dificultad fue el amigo Paco “Picores”, pues después de un salto de “trampolín” se quedó en el fondo y casi se ahoga.

El confeti era el complemento ideal, pero un año a instancias de Miguel Pérez, en vez de confeti, tiramos “picadura de encartonà” de la empresa Picatextil. Era confeti del tamaño de una cabeza de aguja. No quiero decir cuando terminamos y

durante días donde tuvimos este producto. Tuvimos más que palabras con algunos espectadores y estuvimos a punto de ser sancionados por la Junta de Fiestas.

En cuanto a los “carroseros”, hemos tenido de muy peculiares. Entre ellos Pepe “Changueta”, que pagaba, bebía, comía y luego se subía a la cabina. Otro de ellos fue Agustín “Katangà”, que para bien o para mal, lo dejamos ahí. Y sin nombrar a nadie, algunos son los que han bajado del camión con los pies por delante.

Hablando de dinero, decir que cuando empezamos sobre finales de los 60, salíamos a 4.000 o 5.000 pesetas, importe que se mantuvo varios años. Posteriormente, subimos hasta las 15.000 bastante tiempo y luego, salvo excepciones, nos plantamos en 150 € (25.000 pesetas)

Todo lo que tiramos lo compramos de muy diferentes lugares. Destacar en lugar preferente la fábrica de Juan Puerto Francés y después Caramelandia de Valencia (por medio de José Luis Cuerda). Famosa de Onil, Juguetes Payá de Ibi, Plásticos Sanz Belda de Aielo de Malferit, El Pelailla de Villena, Villa Rosa de Banyeres, almacenes Todo a 100 de Aspe, Pedreguer (bolsos), y también traíamos cosas de Vallada y Ollería.

En cuanto a camiones, Frutas Juan Antonio Reig de Ontinyent, Leandro Terol de Alfafara, Textiles Peiró de Ontinyent, algún camión de Xàtiva por medio de Tomás Vicedo, Amadeo Martí de Ontinyent, Llopis de Banyeres y Transportes Santi de Ontinyent (Bataller).

Todo lo detallado en este escrito solo tiene como sentido dejar constancia de lo que han sido las carrozas de los contrabandistas. Muy cierto es que hay muchísimas más cosas, personajes, vicisitudes y anécdotas que se quedan en el tintero, por lo que este relato está abierto a cuantos contrabandistas, que han disfrutado de este apartado de nuestras fiestas, quieran aportar para ampliar y enriquecer más aún todo lo que este humilde comentarista, que sin ninguna pretensión, ha dejado escrito.

Ricardo Reig Belda

Any de fundació: 1867

Número de components: 376

Maset: any d'inauguració 1964/1982 - Placeta Sant Blai, 3

Filà Terç de Suavos

CAPITÀ
ALFERES

ANDREU VAÑÓ SEMPERE
AMPARO VICEDO DOMÉNECH

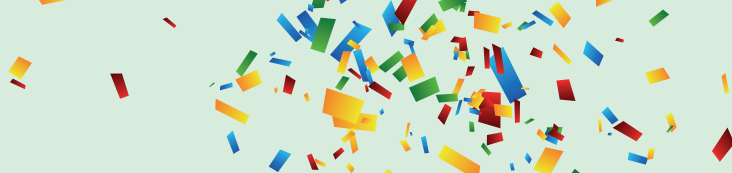
PRESIDÈNCIA
VICEPRESIDÈNCIA
SECRETARIA
VICESECRETARIA
TRESORERIA
VICETRESORERIA
VOCALS JUNTA DE FESTES

Laura Santos Silvestre
Pilar López Camarasa
Leticia Calatayud Mira
Silvia Calatayud Mira
Toni Santos Silvestre
Enrique Cuerda Puerto
Blas Silvestre Pérez
Xelo Belda Bacete
Héctor Vañó Gómez
Mª Amparo Ferre Colomer
Lourdes Silvestre Garrigós
Francisco Blasco Vañó
Inmaculada Silvestre Ferre
Mª Ángeles Beneyto Francés
Gemma Molina Puerto

ORGANITZACIÓ DEL PIQUETE
VOCALS

BANDA DE MÚSICA

Unió Musical de Montitxelvo

150 ANYS DE FILÀ TERÇ DE SUAVOS, ZUAVOS PONTIFICIOS O ZUAVOS DEL PAPA¹

«Muchas han sido las peripecias que esta filada de zuavos ha pasado, pero todas han sido debidas a la envidia de algunas personas que han visto a una corporación de hombres muy unida y capaz de orillar cualquier asunto y esto era lo suficiente para que muchas personas nos hicieran el tiro tan directo, no obstante de esto en nada han interrumpido nuestra marcha, al contrario de día en día hemos aumentado nuestras filas de un modo considerable y todas las maquinaciones de nuestros contrarios se han estrellado quedando nosotros en el mismo lugar de siempre.»

Julían Castelló, 1908.

L'any passat celebràvem que l'himne a Sant Blai complia cent anys des que es va estrenar i enguany la filà comença el 150 aniversari.

L'any 2010, la Junta de Festes va editar un llibre per a commemorar que les festes complien els 150 anys. A cada una de les filaes ens van demanar un article i en aquell volum ja vaig explicar que no tenim cap dada, ni cap notícia dels primers 33 anys de vida de la filà Terç de Suavos. Sabem que els fundadors van ser Manuel Beneyto, Felipe Cabanes, Francisco Puerto, Bautista Ferre, José Cabanes i José Vañó, però no tenim massa dades sobre estes persones. Respecte a l'uniforme tampoc tenim massa dades, tot fa pensar que el dels pontificis va anar evolucionant cap al de les tropes creades per l'infant Alfons Carles de Borbó en la tercera guerra carlina (1872-1876), al qual s'assembla molt el nostre trage actual. Ara bé, hi hagué algun bocairentí en les tropes pontificies? Per què en 1867? Cinc anys abans? Encara ens queden aspectes del nostre origen per descobrir.

Rastrejant els censos del segle XIX² hem trobat un possible Manuel Beneyto Soler que va nèixer cap a l'any 1830, tres José Cabanes, dos Felipe Cabanes i fins a sis José Vañó pels mateixos anys, la qual cosa fa molt difícil seguir el rastre si no tenim segur el segon cognom. Entre els nascuts en els anys 1840 i 1850 la cosa es complica un poc més, comptabilitzem sis José Cabanes, dos Juan Bautista Ferre, fins a huit José Vañó i un únic Francisco Puerto Vañó, de 19 anys l'any 1857 que aquell any era solter.

Tot indica que en un principi la denominació de la filà era la de *Zuavos pontificios* o *del Papa* i que els primers anys no van ser un camí planer de flors i violes. Les enveges i el rancor van dividir els membres d'aquella època fins arribar als inicis del segle XX amb una filà ben

1. He d'advertir que és possible que hi haja algun error d'identificació de persones en l'article. No és gens fàcil trobar en els censos i padrons quan només disposem d'un dels cognoms i de la nostra intuïció.

2. He d'agradir l'ajuda de Julián Monerris Castelló, Josep Molina Molina i Vicente Silvestre Silvestre que estan fent una gran tasca de recopilació de famílies a partir dels censos i del registre de Bocairent. Gràcies a ells he accedit a biografies d'ascendents i descendents de moltes de les persones a què fem referència.

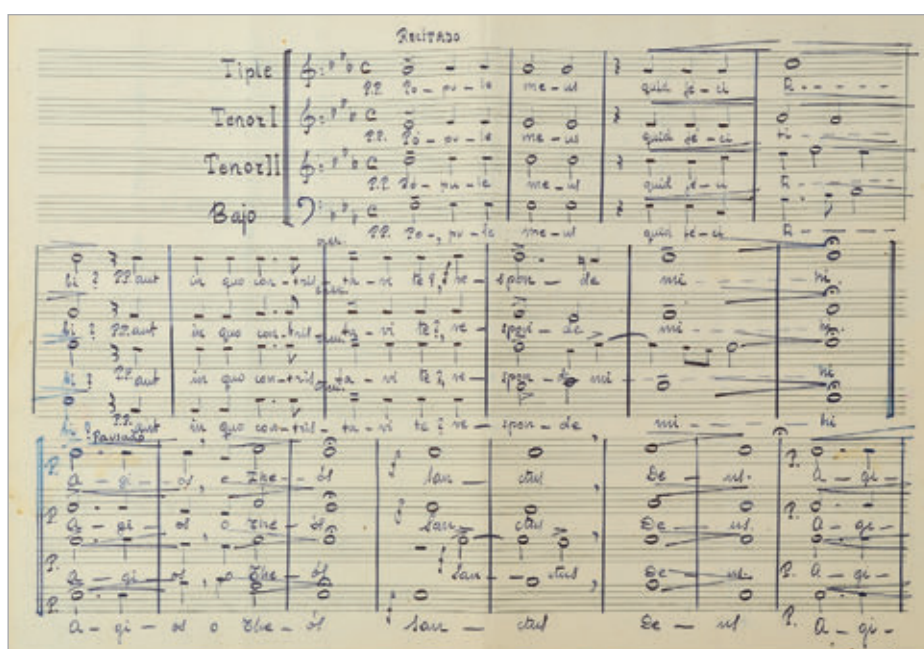
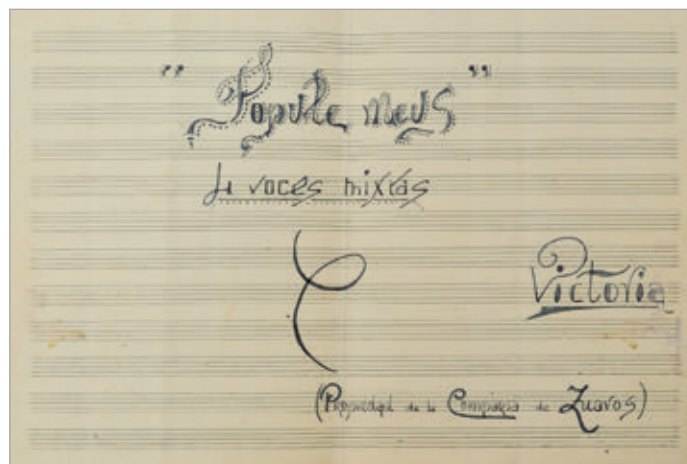
consolidada que l'any 1905 comptava amb 35 components i 57 l'any 1917.

Precisament l'any 1905, el capità Tomás Vañó Bernabeu, teixidor, de 58 anys; Miguel Calatayud Garcia, maquinero³, de 45 anys; Tomás Galiana Molina, jornaler, de 43 anys; Francisco de Paula Cabanes, teixidor, de 33 anys; tots ells casats, van decidir anar a cal notari Vicente Colomer Sanz a deixar constància de l'acord que havien pres en la filà. El conveni feia referència a les andes i a la imatge de la processó del Divendres Sant. En este document s'acordava que els components de la filà havien de sufragar per igual els gastos que originara la processó, excepte la música i les veus dels motets⁴ que havien d'alternar, un any sí i un altre no, les dos músiques del poble. La música rebia 22 pessetes amb 50 cèntims per tocar en aquelles processons, segons l'acta notarial.

En el mateix conveni, número 54, pàgina 157 del Protocol del notari esmentat de l'any 1905, Tomás Vañó regalava a la filà una banda brodada amb fil de seda i motius al·legòrics a les festes de la manera següent: Tomás Vañó, i a falta d'ell la seua família, guardaven en el seu poder la banda que deixarien que la portaren els capitans dels anys venidors el dia de la Candelària i el dia de Sant Blai. La mateixa nit del dia del patró, després de la processó, l'havien de tornar al domicili tenint molta cura de no deteriorar-la. Segons el tio Julián, el capità i dos suavos uniformats anaven el dia de l'Entrada a casa de Tomás Vañó per la banda i, després de la processó, el piquet acompanyat de la banda de música la tornava. Respecte del pas de la creu en la processó de Setmana Santa i que les dos músiques alternaren en el motet, també sabem per ell que va portar problemes a la filà, ja que el poble estava alterat per les dos bandes de música.

Gràcies al tio Julián Castelló Silvestre he pogut comptabilitzar fins a 83 suavos diferents en els primers vint anys del segle passat. Ja he explicat moltes vegades que disposem d'una ressenya històrica, manuscrita, que comença en 1901 i acaba en 1922. Ressenya que conté aspectes molt interessants de la vida interna de la filà, però que com acabem de comprovar també té referències a la vida social del poble, com ara els problemes que hi havia entre les dos bandes de música, el tancament de la fàbrica dels germans Doménech, on treballaven molts suavos i que alguns van haver d'emigrar. Les vagues d'aquells anys, la falta de menjar i les referències a la I Guerra Mundial.

D'aquells suavos de principis de segle, voldria destacar Francisco de Paula Cabanes Cabanes, el qual sabem que va nàixer el 27 d'agost de 1873, primer va ser teixidor i després industrial, vivia en el carrer de l'Aljub, son pare tenia 10 anys quan

es van fundar els suavos i el seu avi José Cabanes Martínez, de 1809, en tindria 58 o 59 i vivia en el carrer del Carabassí (podria ser un dels fundadors de la filà). Francisco de Paula Cabanes va ser capità en 1912 i 1923, consta com a casat en els censos, però no va tindre descendència.

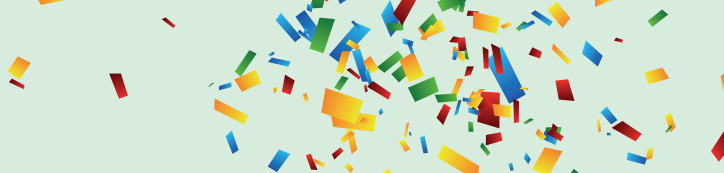
Apareixen en els relats del tio Julián (1901-1922) els suavos següents:

Hilario Alcaraz; Marcelino Alcaraz Vañó, maquinero; José Maria Aleixandre Cabanes, fuster; Vicente Antolí; Antonio Belda; Gregorio Belda; Joaquín Belda; Pedro Beneyto; Ramon Beneyto; Francisco Bolumar Castelló, teixidor; Miguel Boronat Gisbert, metge, nascut a Alcoi, *Borronat*; Francisco de Paula Cabanes Cabanes, teixidor i fabricant; Vicente Cabanes Cabanes, fabricant; Ladislao Cabanes Ferre, carnisser; Francisco Calabuig, *Poblet*; José Calabuig; Agustín Calabuig; José Mª Calatayud; Leonardo Calatayud Vañó, maquinero, *Campana*; Miguel Calatayud; Enrique Calatayud; José Leandro Cantó Petit, teixidor; Vicente Cantó Sirera⁵, teixidor; Carlos Carbonell Ferre, teixidor; Dionisio Cardós Micó, teixidor, nascut a Moixent; Leandro Cardós Micó, maquinero, nascut a Moixent, *Muisén*; Antonio Castelló Silvestre, teixidor, *Sério*; Joaquín

3. Mantinc la forma 'maquinero' perquè és la que sempre hem sentit en el valencià de Bocairent.

4. Els motets són composicions polifòniques, normalment en llatí, que se solen cantar en actes religiosos.

5. Propietari del maset de la filà en el carrer del Repunxó de principis de segle XX.

Castelló Molina, comerciant; Leandro Castelló; José Castelló Ferre, teixidor; Julián Castelló Silvestre, maquinero, (el tio Julián); Antonio Castro; Fernando Castro; Francisco Castro Romero, veterinari; Olegario Doménech Pascual, maquinero; Santiago Doménech; Eduardo Espí Moltó, maquinero; Enrique Ferre; Francisco Ferre, *Carassa*; Antonio Ferrero; Tomás Galiana Molina, maquinero, *Terol*; Pedro Jornet Francés, carnisser; Ricardo Juan, *Carlet*; Francisco Llinares Esquerdo, comerciant, de la Vila Joiosa; Tomás Lloret; Miguel Luna; Juan Bautista Marco Beneito, teixidor; Pedro Marco, *Albadet*; Blas Manuel Marset Pérez, guarnicioner o albarder; José Molina, *Artiller*; Julián Mora Castelló, comerciant; Bautista Navarro, *Polsera*; José María Orquín; José Indalecio Pérez Petit, maquinero; Joaquín Petit Ferre, comerciant; Enrique Piedra; Eusebio Puerto Gandia, fuster; Vicente Puerto⁶; Francisco Reig; Francisco Ritas Mocholí, metge, nascut a València; Andrés Roselló Bertomeu, comerciant, *Aranyó*; Enrique Sanchis; Leandro Santonja Domínguez, maquinero, *Reverte*; José Sempere Alberó, teixidor; Ludgardo Ureña Falcó, teixidor, nascut a Ontinyent, *Bolet*; Herminio Vañó; Francisco Vañó, *Menigo*; José Vañó o José María Vañó, *Tirauret*; Tomás Vañó Bernabeu, teixidor; Adrián Verdú; Francisco Verdú Miralles; Joaquín Patricio Vidal i Rafael Vilaplana Pérez, tintorer, nascut a Alcoi.

D'este últim, Rafael Vilaplana, sabem pel tio Julián que era l'encarregat dels balls que feien els suavos a principis de segle. L'any 1901 fa referència al *bailete* i en l'any 1905 fan 32 banderes per a un altre ball o ballet també dirigit per ell. No sabem res d'aquells ballets. Segur que tenien molt d'èxit en l'època.

De Ludgardo Ureña, sabem que va ser alferes i va renunciar a la capitania, cosa que va provocar un fort altercat entre ell i la resta de suavos. Finalment, se'n va anar a viure a Barcelona.

Durant la crònica de Julián Castelló mor en 1902 el jove José Calabuig. José Molina i Joaquín Belda moren en 1905. Gregorio Belda mor en 1908. Pedro Marco mor en 1909. Francisco Reig mor l'1 de febrer de 1913. Eduardo Espí Moltó, Francisco Verdú Miralles i Enrique Piedra moren en 1919 a causa d'una epidèmia. Julián Mora Castelló mor en 1921.

Observem que dels que hem tret informació hi ha onze teixidors, nou maquineros, cinc comerciants, dos metges, dos fabricants, dos carnisers, dos fusters, un jornaler, un tintorer i un guarnicioner o albarder. El que més hi ha són teixidors i maquineros, és clar que la indústria tèxtil afavorix la pertinença a la filà i el que més hi ha són obrers qualificats d'esta indústria, però també cal destacar la dels comerciants, metges i fusters.

Alguns dels suavos no els hem pogut identificar de cap de les maneres, així no sabem qui podria ser Luis, *Llouiset*, *el Suat* o Tonet *el Monesillo*, ni tampoc qui era el tio Pepe *el Globo*, ni el tio Joder o *Bulum*, o un tal León que podria ser José León Ferre Calatayud, però no tenim més dades.

Poc sabem d'aquells primers suavos (1867-1900), un poc més ara dels que serien la segona generació (1901-1922) i encara

tenim en la nostra retina les imatges que hem vist en les fotografies dels anys 30, 40, 50 o següents. Per la filà han desfilat moltes persones, molts li van dedicar quasi la vida. El treball en les fàbriques era la manutenció de la família, però la dedicació a la filà era la manutenció d'un esperit festiu, rialler, religiós i orgullosos de pertànyer a una agrupació. També sabem les que serien les primeres dones que es van vestir de suaves: Maria Verdú, germana d'Adrián Verdú; María Doménech, filla d'Olegario Doménech; Perfecta Espí, filla d'Eduardo Espí Moltó i Maria Puerto, filla d'Eusebio Puerto.

Després d'eixa generació en vindrien moltes altres. Hui ja han faltat molts dels suavos que en la nostra joventut eren les peces fonamentals de l'engranatge fester, gràcies a ells el maset funcionava i podem tindre un local com el que tenim, gràcies a ells hem après a desfilar en el piquet, en les oficials del dia de l'entrada, gràcies a ells hem sabut com portar l'arma, com posar-nos la faixa, la manta i la resta de peces que componen el nostre uniforme fester. Però també gràcies a ells hem sabut ser suavos, fer festa al nostre patró Sant Blai i poder compartir amb la resta de festers de la filà tantes coses.

Si intentara fer una llista de tots els suavos que ja no estan amb nosaltres i ens han deixat, la llista seria massa llarga. Així que ho deixo per a més endavant o per a les generacions futures. Enguany ens sentim orgullosos de complir els 150 anys.

Gràcies a tots els nostres avantpassats suavos i suaves!

Vicent Satorres Calabuig

6. Fill del fundador Francisco Puerto.

Any de fundació: 1863

Número de components: 95

Maset: any d'inauguració 1972 - plaça de l'Ajuntament, 12

Filà d'Estudiants

CAPITANIA
ALFERES

LA FILÀ
VICENTE BENEYTO JUAN

PRESIDÈNCIA
VICEPRESIDÈNCIA
SECRETARIA
VICESECRETARIA
TRESORERIA
VICETRESORERIA
VOCALS JUNTA DE FESTES

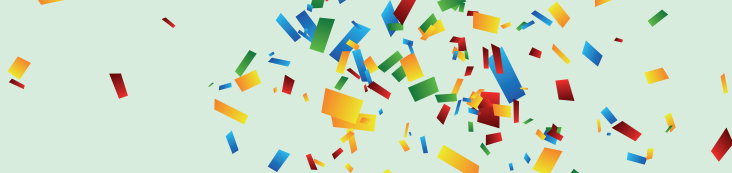
Juan Mestre Navarro
José Luis Ruiz Díez
Mila Cantó Sanz
José Luis Ruiz Díez
José Reig Belda
Pili Ortega Vázquez
Vicente Beneyto Juan
Guillermo Barrachina Jornet
Antonia Jornet Llobregat
Isaac Palazón López
Laia Villarrubia Belda

VOCALS

CRONISTA

BANDA DE MÚSICA

Societat Instructiva Musical de Benigànim

EL TRAGE DELS ESTUDIANTS

Vestir-se de fester: evolució històrica

Coincideixen els estudiosos en què les festes de Moros i Cristians dels pobles del voltant de la Mariola sorgeixen com una evolució de la soldadesca del s.XVIII, la qual al s.XIX passa a protagonitzar actes a les festes patronals, i es creen dos bàndols, donant lloc a la festa tal i com la coneixem ara. Així ho apunta Albert Alcaraz al seu llibre *Moros i Cristians, una festa*.

Fets històrics, com la Guerra del Francès i la del Marroc, i corrents culturals com el romanticisme i l'orientalisme propis de l'època influiran en les denominacions de les filaes i, podem entendre que també, en els dissenys dels seus trages.

Un apunt gramatical. Nosaltres utilitzem la paraula trage per a referir-nos a la roba que ens posem quan ens vestim de fester. Tot i que als diccionaris només s'admet en sentit

col·loquial, serà la que fem servir al llarg del text per ser-nos la més propera.

A Bocairent, tret d'algunes excepcions, els trages han perdurat essencialment iguals als originals del s.XIX (o s.XX, segons la data de creació de la filà) o introduint algunes modificacions accessòries. Però en cap cas, a diferència d'altres poblacions veïnes, han estat sotmesos a un procés medievalitzant, amb la qual cosa es pretenia adoptar una estètica més conforme al que entenien com l'època representada.

Al respecte, el professor Enric Llobregat en un butlletí de la UNDEF de l'any 1984 apuntava: "En la Fiesta los anacronismos vienen dados por el prurito historizante de algunos ultrapuristas que se empeñan en buscar modelos "medievales"

para los uniformes de las comparsas y que, naturalmente, no consiguen nada medieval. Están más en su sitio, históricamente hablando, los trajes tradicionales de Contrabandistas, Estudiantes, Piratas, Maseros, Caballería Ministerial (de Co-centaina), en el bando cristiano, y los moros de diferentes tipos, pero uniformados a la turca, como los mamelucos de Napoleón, que son su verdadera inspiración histórica.”

El traje d'estudiant: orígens

Existeix consens en assenyalar que l'origen de les filaes d'Estudiants a les festes de Moros i Cristians estaria en la participació dels estudiants a la Guerra del Francès i, més concretament en el cas valencià, en el Regiment d'Estudiants Artillers de la Universitat de València que van lluitar a Saragossa.

Així, podríem entendre que el traje adoptat per a les filaes podria inspirar-se en la indumentària d'aquells estudiants. Però el cert és que no disposem de documents gràfics que ens permeten confirmar-ho. Del que sí disposem és de la descripció dels “estudiants de la tuna” que va fer el baró de Davallier al seu llibre *Viaje por España* el 1862, si bé aquesta no es correspon amb el que era (i és) el traje de la nostra filà. Davallier diu: “El traje de los estudiantes de la tuna ha dado origen a muchas canciones cómicas; se compone de sotana, larga túnica parecida a la sotana eclesiástica y el manto, capa destinada a cubrir la sotana, lo que les ha valido el apo-

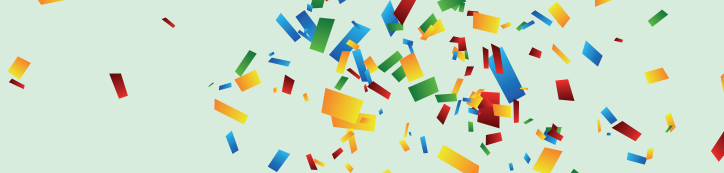

do de manteístas. No hay que olvidar el bicornio colocado de frente y adornado de la inevitable cuchara de palo y alpargatas trenzadas, común calzado de los pobres.” I afegeix: “Así, una copla popular dice que La capa del estudiante/ parece un jardín de flores/ Toda llena de remiendos/ de diferentes colores”.

El traje dels Estudiants de Bocairent

Es tracta d'un traje unisex. Està format per:

- Pantalons de pana negra per sota del genoll, amb els camals arreplegats amb goma i rematats amb punta blanca.
- Cassaca de pana negra, un pam per sota de la cintura i amb punys rematats de punta del mateix tipus que la dels pantalons.
- Cinturó de xarol negre amb sivella niquelada amb una cullera i una forqueta, que ajusta la cassaca.
- Coll blanc redó amb tela i punta que ha d'arribar fins a tapar els muscles.
- Calces negres acanalades.
- Sabates de tipus mocassí. Les antigues eren de xarol i tenien una sivella niquelada.
- Capa, de mitja volada, de drap negre amb voltes blanques.
- Per cobrir-se el cap: les dones, boina de pana negra amb borla de llana blanca els homes, bicorni de feltre amb una cullereta de fusta o ivori, cosida per la part davantera.

Comparant el trage actual amb el de la fotografia més antiga que disposem (1918), només observem xicotetes diferències:

- La punta és de cotó gros, feta amb punt de ganxo.
- El bicorni és més ample pel mig.
- La sivella del cinturó és senzilla (no apareix la cullera i la forqueta).

Així, el nostre trage s'ha mantingut pràcticament inalterat des dels inicis de la filà. Però no ha estat així a tots els llocs. Posats en contacte amb els Estudiants de Villena (l'any passat vam col·laborar a la seua revista "El catón"), el seu cronista, Javier Hernández Ferrer, ens comenta que allí el trage sí ha canviat.

Des de les primeres participacions de la filà als Moros i Cristians a meitat segle s.XIX fins a finals del mateix segle, el trage és practicament igual al nostre; com a trets característics la cassaca abotonada i les puntes al coll i a les mà-

nigues, però pareix que la tela no era pana sinó altra més "humil". Aquesta descripció es correspon també amb el trage antic d'altres poblacions com Ontinyent, Onil, Banyeres o Beneixama.

El 1913 introdueixen unes primeres modificacions: apareixen uns cordons blancs a la cassaca, desapareixen les puntes i la capa s'acurta. Però el canvi definitiu va tindre lloc el 1925, quan entren els "senyoritos del Villenense": gorguera blanca al coll, el teixit passa a ser de pana, cassaca amb cordons blancs i desapareixen les puntes de les mànigues. I aquest disseny "villener" pareix que ha inspirat les modificacions en la indumentària dels estudiants d'altres poblacions. Tot açò respecte al trage dels homes, perquè el de les dones és un disseny totalment diferent del 1993.

Laia Villarrubia Belda

Un Estudiant capità moro d'Alcoi?

Els Estudiants som una filà de "frontera". Última del bàndol cristià, tenim costum d'acabar les desfilades al tram des de la font de la plaça fins a la porta del maset amb marxa mora.

Però enguany ens sentirem més prop si cap del bàndol de la mitja lluna, i és que un dels membres de la filà, Fidel Mestre Moltó, és el capità moro d'Alcoi 2017.

Fidel va nàixer a Bocairent, però la seua família és d'Alcoi, on viu ell. Allí és membre de la Filà Chanos, filà a la qual enguany correspon el càrrec de la capitania mora que ell representarà. Però Fidel no serà el primer estudiant en ostentar aquest càrrec. El 1949 Juan Mestre Asensio, qui també era estudiant i qui, precisament, era tio de Fidel, va ser capità moro d'Alcoi i ho va ser per la Filà Chanos. Un any després, el 1950, seria capità als Estudiants de Bocairent.

foto de Biaggio Calderano

Més de mig segle després, Bocairent, Alcoi, estudiants, chanos i "Mestres", ordits i trames teixint els Moros i Cristians al voltant de la Mariola. Enhorabona Fidel!

Any de fundació: documentada des de 1852

Número de components: 283

Maset: any d'inauguració 1945 / 1970 / 1992 - carrer Escalinata, 4

Filà de Moros Vells

CAPITANA
ALFERES

ESTER TORMO BELDA
SANTIAGO BENEYTO GISBERT

PRESIDÈNCIA
VICEPRESIDÈNCIA
SECRETARIA
TRESORERIA
VICETRESORERIA
VOCALS JUNTA DE FESTES

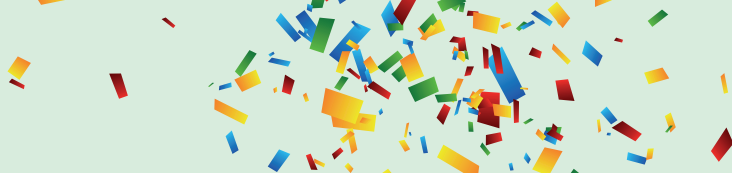
Pablo Pascual Silvestre
Blai Llinares Castelló
Mario Navarro Castelló
Jorge Santonja Bernat
Adelina Satorres Sanchis
Ángel Doménech Beneyto
Manuel Bernat Belda
Vicente Úbeda Vicedo
José Manuel Jornet Valdés
Blas Santamaría Soriano
Vicente Tormo Alberó
Juan Calabuig Ferre
Luis Abellán Reche
Mª José Vañó Belda
Javier Mercader García
Alícia Tudela Rojas

VOCALS

CRONISTA

BANDA DE MÚSICA

Unió Musical Atzeneta d'Albaida

EL BALL DEL MORO TORNA ALS CARRERS DE BOCAIRENT

*Participants en el Ball del Moro de 2016: Alícia Tudela, Rojas, Esther Blázquez Casanova, Mª José Vicedo Vañó, Sandra Blázquez Casanova, Carmi-
na Tudela Tudela, Pepi Galvañ Gisbert, Mª José Doménech Beneyto, Mª José Belda Andrés, Esther Tormo Vicedo, Paula Tormo Vicedo, José Roberto
Francés Silvestre, Amparo Vicedo Giner, Inma Mataix Vañó, Àngela Vañó Enguix, Juan Ferre Vañó, Nuria Beneyto Vañó, Pilar Tormo Belda i Inés
Micó Úbeda*

La recuperació del Ball del Moro el 2016 per part de la nostra filà ha estat un punt destacat dins de les festes de l'últim any. Després de 30 anys sense haver-se interpretat, ara torna a ballar-se pels carrers de Bocairent.

La idea parteix de la iniciativa de la mora vella Mª José Belda que al setembre de 2015 va fer la proposta a la junta. Es va confeccionar un llistat amb tots els membres de la filà interessats i van començar els assajos. Amb l'ajuda de Francisco Blázquez Mayoral, un dels últims moros que feren el ball, es va anar fent memòria dels passos i els temps fins a reconstruir tota la coreografia.

Van ser assajos molt animats, on el grup format majoritàriament per dones, va anar cohesionant-se. Per sort, la música

s'havia pogut recuperar uns anys enrere i s'havia enregistrat per part de l'Associació Unió Musical de Bocairent.

Originàriament, el ball estava format per per cinc peces: polca, vals, andante, masurca i galop, però per al 2016 només es va poder recuperar una per complet, la polca, que es balla amb una llanceta amb sonalles.

Finalment, el Ball del Moro es va tornar a veure al carrer el dia de Sant Blai, abans de la Processó. Des de l'Escalinata fins a la plaça de l'Ajuntament es va anar repetint a diferents punts del Ravalet. El lloc principal, i el que major públic va congregar, va ser davant la casa del capità dels Moros Vells, Vicent Ferrandis Mas, que va estar acompanyat per l'alferes Ester Tormo Belda, familiars i amics.

Repasant la història

El Ball dels Moros Vells el va introduir en la filà Blas Colomer Botella, *el tio Blai l'Estudiant*, en l'últim quart del segle XIX, segons recull el prevere Vañó Silvestre al seu llibre *Bocairente, Fiestas a San Blas Obispo y Mártir. Soldadesca, Moros y Cristianos*.

Segons la peça, es ballava amb arquets, llancetes, sonalles i banderetes el dia de Sant Blai a casa del capità, durant la nit de Moros i Cristians i en altres llocs on les circumstàncies ho requerien.

Aquestos balls arribaren a ser molt populars tant dins de la comarca com fora, fins el punt de ser contractats per la Foiguera Hernán Cortés d'Alacant durant les festes de Sant Joan de 1936. Hi van actuar a la Plaça de Bous, completament plena de públic, i van desfilat pels carrers mentre disparaven arcabussos i el canó de la filà. L'espectacle fou exhibit als noticiaris que eren projectats als cinemes abans de les pel·lícules arreu de l'Estat Espanyol. Fou tal l'èxit aconseguit

que foren contractats també per a actuar a Algèria, a la ciutat d'Oran, contracte que no es va poder acomplir perquè va esclatar la Guerra Civil al mes següent.

L'any **1943**, passada la Guerra Civil i sent capità Àngel Beneyto Germán, els Moros Vells reprengueren la representació d'aquest ball però no hi va haver continuïtat.

Al **1986** un grup de festers ho va tornar a intentar. Va resultar difícil, ja que s'havia perdut molta informació, tant relativa a les eines que s'usaven per a la seua pràctica com a les partitures musicals que l'acompanyaven. Aquestes foren buscades intensament fins que van aparèixer a l'arxiu de l'Associació Unió Musical de Bocairent, amb data de l'any 1932.

Aconseguida la música i gràcies a la col·laboració de l'AUM, les peces foren enregistrades. Només faltava conèixer els passos de cada moviment. Gràcies a Consuelo Martínez Molina, l'esposa de José Belda Beneyto, *el Gallo*, qui fou component del grup del ball durant els anys trenta, es pogueren

Any 1936

Per manca de dades no podem citar tots els participants en aquest ball, però sí assenyalar alguns noms com: Pedro Ferre Tormo, José Belda Beneyto, Pedro Belda Beneyto, Mariano Silvestre Molina, Agustín Tormo Molina, Filiberto Llobregat Vañó, Blas Insa Ribera, Eugenio Bernat Albero, Antonio Gisbert Ferre, Antonio Blas Marco Beneyto i José María Molina Sempere, del qual es deia que era el millor ballari.

Any 1986

Antonio Gómez Fernández, Federico Alcázar Pérez, Mariano Blázquez Mayoral, José Belda Martínez, Agustín Belda Sempere, Javier Puertes Arrué, Pedro Pérez Vañó, Francisco Blázquez Mayoral, Pedro Tormo Molina, Agustín Ferre Vañó, Àngel Doménech Beneyto, Blas Insa Pla, Martín Belda Juan, Eusebio Puerto Pérez, José Antonio Beneyto Pascual, Miguel Cabanes Tolosa, Antonio Bellver i Vicente Úbeda Vicedo.

recuperar dos peces: la polca, acompanyada de llancetes, i el galop, interpretat amb banderes. Però només durant dos anys es pogué contemplar a Bocairent aquest ball: l'any 1986, sent capità Juan Villanueva Beneyto, i l'any 1987, sent capità Emilio Vañó Luna.

Exposició i Trobada “Ballar el Moro”

Paral·lelament a la nostra iniciativa de recuperar el Ball del Moro i sense haver-ho sabut prèviament, s'estava organitzant l'exposició “Ballar el Moro. Danses Festives de Moros i Cristians a la Mediterrània Occidental”, que vindria acompanyada d'una trobada de balls de moros i cristians, cavallets i gegants a Ontinyent. La mostra estava organitzada pel Museu Etnològic de Barcelona, l'Associació Cultural Joan Amades i la Universitat Rovira i Virgili i comissariada pel banyerí Raül Sanchis Francés.

L'exposició itinerant va recaure en primer lloc a Bocairent, coincidint amb les festes de Moros i Cristians i a la qual la Filà de Moros Vells va contribuir amb un panell explicatiu del seu “Ball del Moro”. A continuació va anar a Ontinyent, a Banyeres i, per últim, a Biar. Justament, aquestes quatre poblacions foren les participants de la Trobada de Balls a Ontinyent, el dia 20 de febrer. Així que, sense guardar els trages de festes, els membres del Ball del Moro de Bocairent acudírem a la cita. Va ser un dia molt enriquidor, on tots els participants van poder gaudir i aprendre dels balls de les poblacions veïnes.

Al mes de juliol, i com a colofó d'aquests actes, se celebrava a la seu universitària de Biar el Congrés Internacional “La dansa dels altres. Alteritat i joc en la festa popular: moros, cristians i altres figures del ‘Diferent’ en el teatre, la música i la dansa de la tradició”.

El Ball del Moro l'any 2017

A les festes del 2017 tornarem a veure el Ball del Moro als nostres carrers el dia de Sant Blai. El grup de ball es manté, amb canvis i noves incorporacions. La il·lusió continua i esperem continuar amb la tasca de recuperació de noves parts del ball. Des d'ací, vos convidem a veure'l i a compartir amb nosaltres l'alegria d'aquest acte.

Fotografies de: Agustín Belda, Mª José Belda i Blai Llinares.

Filà de Moros i Cristians

Any de fundació: 1868

Número de components: 335

Maset: any d'inauguració 1968 - carrer Azorín, 36

CAPITANA
ALFERES

Mª JOSÉ PUIG SILVESTRE
ADELAIDA FERRE I TORTOSA

PRESIDÈNCIA
VICEPRESIDÈNCIA
SECRETARIA
TRESORERIA
VOCALS JUNTA DE FESTES

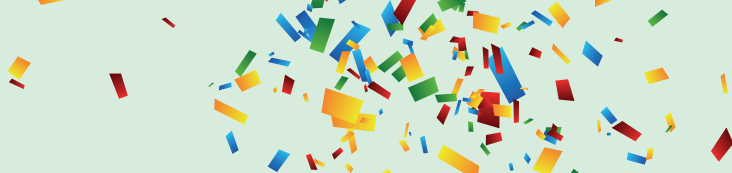
Benjamín José Álvarez Antolí
Javier Cantó Vañó
Teresa Sanchis Molina
Raquel Beneyto Vañó
Blas Vicedo Vañó
Carla Molina Huerta
Antonio Puerto Peidro
Víctor Cabanes Tolosa
Juan Antonio Tomás Vañó
Sebastián Belda Crespo
José Ramón Pérez Lucas
Vicente Sánchez Balsalobre
Blas Blasco Juan
Cristina Vañó Belda
Llorenç Santonja Beneyto
Àngel Castelló Cantó
Antonio Vañó Cabanes

VOCALS

CRONISTA

BANDA DE MÚSICA

Lira de Quatretonda

LA GASTRONOMIA EN LA FESTA: ELS MARROCS

“El nostre lema és
menjar per a resistir
i beure pa que el fred
no puga fer-mos patir...
...ben beguts ben alimentats
fem la festa sense faltar
als actes de compromís
i al de beure junt als amics...”

*Fragment de
Cançó dels Marrocs (1959)*

A la majoria de festes dels nostres pobles, festa i gastronomia van de la mà. Molts són els plats tradicionals que s'emmarquen dins d'una determinada celebració, els dolços que s'elaboren per a les festes o aquell costum que hi havia a les cases del poble de comprar corder i embotits per les festes... Les festes de Sant Blai a Bocairent no són una excepció, així des de l'olleta per sopar la Nit de Caixes, passant pel *putxero* amb fasedures que es cuina a les cases el dia de Sant Blai, els rotllos de llavorettes, els dolços de festes (com els carquinyols, els pastissos de moniato, els mantegats, els rotllets d'ametla o d'anís) acompanyats per l'herbero, el corder i els embotits torrats, els tomacons “aspencats” o mulladors, la pericana, la borreta, els dàtils, els cacaús i tramussos, el vi, les paelles... cada filà té els seus propis costums i els seus plats associats.

Pel que fa a la Filà de Marrocs, diversos són els plats típics que s'elaboraven a la nostra filà i que a hores d'ara ja no es preparen al maset:

“**L'empedrat**”, un arròs cuinat en paella, a base de fesols, alls tendres i arròs, una autèntica delícia, que malauradament fa anys que va deixar de cuinar-se al nostre maset.

“**Les farinetes de pebrassos i abadejo**”, en temporada de pebrassos, un plat molt apreciat als marrocs eren les famoses “farinetes de pebrassos i abadejo”. Als marrocs es preparaven un poc sentides de sal, per acompanyar-les de bona cosa de gots de vi.

“**L'olla de garrons, penques, fesols, orella, ventre i creïlles**” és un altre dels plats que han deixat de preparar-se al maset

Les miques (o *gachamiga*) preparades amb “rosegons” de pa i crema d’all, era un altre dels plats estrella al maset dels Marrocs.

En el cas de la Filà de Marrocs, tot i que temps enrere hi va haver plats que a hores d’ara ja no es cuinen al nostre maset, d’altres com **L’OLLETA per al sopar de Caixes**, afortunadament s’ha recuperat els darrers anys, gràcies a l’impuls de les distintes juntes i a la preparació per part dels nostres sergents de maset: Juan i Mari, que des de fa uns anys preparen per a la Nit de Caixes (per a tots aquells marrocs i marroques que els abellix), una magnífica i saborosa “olleta”, a l’estil de l’olleta de músics alcoiana.

Els cuiners dels Marrocs

Per damunt de tot hi ha un fet a destacar a la gastronomia de la nostra filà: el grup dels CUINERS DELS MARROCS, que durant molts anys i moltes generacions ha estat format per un nombre significatiu de membres de la filà, que de manera totalment desinteressada s’han encarregat i s’encarreguen de cuinar en els dies més assenyalats al calendari, per a tota la filà, les paelles “calderos” i també la ja tradicional “sarsuela al carrer”, que es cuina cada any el dissabte de desfilada del Panellet de la Filà dels Estudiants, un sopar obert a gent que no pertany a la filà, per gaudir d’una magnífica sarsuela de marisc a la fresca de l’estiu i al carrer.

Des de fa ja dos anys, i per primera vegada en la història de la nostra filà, una dona, Salut Micó, s’ha incorporat al grup dels CUINERS DELS MARROCS, un grup entusiasta d’amants de la gastronomia i de la filà, que sempre s’han mostrat col·laboradors també per a d’altres associacions i/o celebracions de Bocairent. És molt emotiu cada dinar de paelles a la filà:

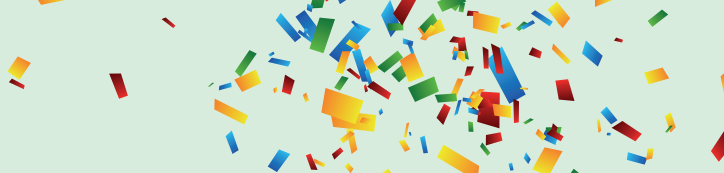
Publicació, Ratlla de la Misèria i l’Eixabegó, rebre al saló entre aplaudiments als CUINERS, que no només preparen les paelles, sinó que també s’encarreguen de servir-les. Significatiu és també per part d’ells l’arròs per als més menuts de la filà, que el preparen amb arròs i magre, a proposta d’alguns pares i mares. Des d’aleshores, “el caldero dels xiquets” quasi que ja no cal ni escurar-lo.

Tot el ritual que comporta l’elaboració dels “calderos” (com popularment coneixem les paelles dels marrocs), és el que fa més especial encara la simbiosi que hi ha entre els cuiners dels marrocs i la filà. Cadascun del cuiners, amb la seua camisa personalitzada i amb el seu davantal, des de bon matí preparen amb molta dedicació els ingredients per als “calderos”: trossejar la carn, preparar les verdures... i entre preparatius l’esmorzar i alguna partideta de cartes, que no siga tot treballar.

Els “calderos” són unes paelles ben particulars, amb carxofes, faves, clòtxina valenciana... Unes paelles “made in Marrocs”, que tenen el seu segell propi ja reconegut a Bocairent, amb el tradicional color “verdós obscur” de l’arròs i el sabor tan característic que li configuren tots els ingredients que s’afigen.

Un moment de les nostres festes que molts no coneixen és el **“descans” de la Publicació**, al qual la nostra filà i els nostres cuiners tenen un protagonisme destacat. I és que cada any, des de fa molts

anys, quan la desfilada de la Publicació arriba al carrer Ereta de Peña, justament damunt del maset dels Marrocs, la desfilada fa una aturada. Un descans per reposar forces i anar als serveis. Fora al carrer, els cuiners han preparat un refresc/aperitiu per als participants a la Publicació. Un moment més al qual la gastronomia i la festa es donen la mà.

Els garronets de la Diana del Sant Crist (Carnisseria Casa Paco)

Fora del maset, però sempre vinculat a la nostra filà, hi ha un magnífic menjar que podem tastar els marrocs cada any a la Carnisseria Casa Paco, on Teresa, la seua filla i les nores, cada any reben la Diana del dia del Santo Cristo amb uns excel·lents garronets, amb el seu caldet... Una tradició de molts anys que perdura en el temps i que des d'ací volem agrair a la Carnisseria Casa Paco i de manera especial a Teresa. Un esdeveniment gastronòmic per als marrocs al qual els que podem no faltem cap any i que també s'acompanya amb embotits casolans de la pròpia carnisseria i vi. Tot amenitzat per la nostra banda de música, la Lira de Quatretonda, que interpreta alguns pasdobles mentre els festers gaudim dels "garronets" i del "caldet".

Els entrepans del sopar del dia de Moros i Cristians

No tant elaborat, per descomptat, però també molt consolidat des de finals del S. XX, la nit de Moros i Cristians, que és el dia més important i significatiu per als marrocs, després de l'enhorabona als capitans i alferes tant dels Marrocs com dels Estudiants que ens visiten tots els anys este dia, la filà prepara per a tots els membres que ho desitgen, entrepans de fiambres, per sopar al maset, seguit de "barra lliure" i mú-

sica, incentivant d'esta manera la participació nombrosa de marrocs i marrocs a la desfilada de la Retreta.

Els dissabtes de Panellet

El maset dels Marrocs es transforma en una festa gastronòmica: el foc engegat a la llar, les quadrilles de marrocs i marrocs preparen els seus còmpuls, la picaeta compartida, al caliu del maset, que ens remunta a aquells temps als quals els masets eren un lloc de trobada, de socialització, de festers... La cuina per als festers, el maset per als festers... Dóna goig veure la germanor que genera la gastronomia cada mes: brases per torrar, la planxa, el forn, la cuina dels músics... d'on ixen excel·lents carns i embotits a la brasa, verdures a la planxa, calderetes, carn o peix al forn, pericanes i mulladors... amb un assortiment de menús en cada panellet, elaborats pels propis components de la filà.

La beguda: el vi i l'herbero

I si el menjar és molt important a la filà, també ho és la beguda. Així, des de principis del S. XXI, en un pas més per la nostra gastronomia, la Filà de Marrocs va apostar per introduir el consum de vi valencià al maset durant tot l'any, amb vins blancs i negres produïts a Fontanars dels Alforins (pel celler J. Belda). Tant és així, que des de fa uns anys i fins a l'actualitat, el vi que es beu al maset dels Marrocs va embotellat especialment per als Marrocs amb el nom i l'escut de la filà.

L'herbero que es beu al maset dels Marrocs també el preparen membres de la filà... Herbero dels Marrocs, preparat per components de la filà amb molta estima i dedicació.

La "basseta" de la Ratlla de la Misèria

Així mateix, no podem oblidar tampoc un costum que hi havia a tots els masets de Bocairent i que afortunadament els marrocs encara conserven: "la basseta" de la Ratlla de la Misèria. Cada diumenge, al voltant de migdia, el maset obri les portes per fer la ratlla de la misèria. Tots els diumenges s'ajunten al maset aquells que ho desitgen i a més de fer la ratlla, posteriorment compartixen taula amb la tradicional "basseta": cacaús, tramussos, olives, papes... i sobretot i el més important, una bona tertúlia al nostre maset.

Com va dir l'escriptor francès Michel de Montaigne "L'home no ha d'atendre tant al que menja com a amb qui menja". A la Filà de Marrocs continuem mantenint els costums al voltant de la taula que sempre ens uneix, a un maset que el 2018 complirà el seu 50 aniversari. Bon profit!

Xavi Pascual Soler
Toni Vañó Cabanes, Cronista Cultural
Festera Filà de Marrocs

Any de fundació: 1869

Número de components: 276

Maset: any d'inauguració 1975 - carrer Sant Agustí, 52

Filà de Moros i Cristians

**CAPITANA
ALFERES**

**LORENA AUÑÓN GÓMEZ
JOAN VICENT TORTOSA GARCÍA**

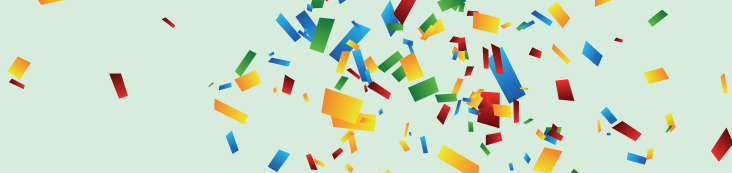
**PRESIDÈNCIA
VICEPRESIDÈNCIA
VICEPRESIDÈNCIA 2a
SECRETARIA
TRESORERIA
VICETRESORERIA
VOCALS JUNTA DE FESTES**

**Adriana Llobregat Molina
Laura Valdés Belda
Loreto Belda Pérez
Víctor Sanz Huesca
Almudena Vañó Reig
Mariola Conesa López
Puri Beneyto Vicedo
Àngel Bernat Ferre
Juan Santonja Colomer
José María Beneyto Micó**

**VOCALS
CRONISTA**

BANDA DE MÚSICA

Instructiva Musical d'Alfarrasí

LA MÚSICA FESTERA DE LA FILÀ DE MOROS MARINS

Que la festa de Moros i Cristians i la música festera són inseparables és una obvietat. Les imatges que ens vénen al cap de les nostres festes són indissolubles del seu acompanyament sonor. I aquesta relació es manté i perdura en el temps mentre ambdós components s'enriqueixen mútuament. L'evolució tant de la festa com de la seua música es va nodrint de les persones i circumstàncies implicades acollint nous elements que les engrandeixen amb noves incorporacions i matisos.

No és el cas que ens ocupa reflexionar sobre els canvis a la festa, però sí volem ressenyar algunes qüestions d'interès respecte a la música festera i que són les que, d'alguna manera, motiven el text que hem preparat enguany.

A les darreres dècades estem vivint el fenomen de la gran producció pel que fa a la composició de la música festera. Si anys enrere era prou menor la quantitat de músics amb la formació necessària per a escriure música per a les festes de Moros i Cristians (no per menys quantitat ens qüestionem ni molt menys la qualitat), la situació actual és ben distinta. Hi ha hagut una proliferació important de conservatoris i centres d'ensenyament musical que, juntament amb les noves i exigents demandes de formació i titulació, han tingut com a conseqüència noves generacions de músics i compositors que per formació i inquietuds estan produint una extensa

creació musical. Així que, per aquesta i altres circumstàncies, podem gaudir en les darreres dècades, com déiem, de nombroses marxes mores, cristianes, pasdobles i obres amb nous formats, dedicats en la seua majoria a capitans, capitanes, altres càrrecs, esquadres, aniversaris, etc.

La nostra filà no és aliena a aquesta situació i és per això que hem volgut deixar constància de la relació de marxes que s'han dedicat a moros marins, la majoria d'aquestes amb motiu d'una capitania, i que formen part del patrimoni cultural dels Moros Marins i de la música festera a Bocairent.

Menció especial mereixen les tradicionals "cançonetes" que cada any cantem a la filà, adaptant músiques populars amb lletres escrites per components de la filà, que sense ser música festera com l'entenem, també és habitual al nostre maset des de la festa del panellet de cada any. Totes aquestes cançons, amb els autors de les lletres i els arranjadors de les músiques, han estat recollides en dos cançoners editats per la filà i enregistrades algunes de les més clàssiques per part dels membres de la que va ser un temps la "coral marinera".

Tornant a les marxes mores dedicades a moros marins, passem primer a enumerar-les cronològicament, per tindre una primera classificació, i després exposarem una breu descripció de cadascuna d'aquestes.

ANY	TÍTOL	AUTOR	DEDICADA A
1994	<i>Els Marins de Bocairent</i>	Rafael Talens Pello i M. Pilar Vañó Bacete	Esquadra de José Bacete
2000	<i>Marino panader</i>	Juan Calatayd Castelló	Salvador Cantó Luna
2002	<i>El Jadida</i>	Ximo Martínez Castelló	Mercedes Puerto Mollá
2004	<i>Alm-Abb</i>	Francisco Belda Ferre	Javier Bernat Silvestre
2008	<i>Isaac</i>	Francisco Belda Ferre	Lidia Palazón López
2010	<i>Avantpassats Marinos</i>	Damián Molina Beneyto	Ximo Ferre Tormo
2012	<i>Als-Bekirins</i>	Vicente Gabriel Casanova Martínez	Lola Cantó Antolí
2013	<i>Adelaida</i>	Jose Francisco Bernat Belda	Adelaida López Doménech
2014	<i>Dos Marins</i>	Vicente Gabriel Casanova Martínez	Juan Santonja Colomer i Vicent Vicedo Domínguez
2016	<i>El Griego</i>	Vicente Gabriel Casanova Martínez	Teodoro Lanaras
2017	<i>Lorena</i>	Vicente Gabriel Casanova Martínez	Lorena Auñón Gómez

A continuació exposem una xicoteta ressenya de cadascuna d'elles, per ordre alfabètic dels autors, que en la majoria dels casos (excepte *Els Marins de Bocairent*) ha sigut aportada pel compositor mateix.

Francisco Belda Ferre

- **ALM-ABB** (2002): (**AL** Mestre Àngel Bernat Beneyto): marxa mora dedicada al capità de l'any 2004 Javier Bernat Silvestre. El títol és un homenatge al seu avi Àngel, músic i autor d'una gran quantitat de peces i també de l'Himne a Bocairent, en el qual precisament em vaig basar per a compondre la introducció de la marxa.

- **ISAAC** (2008): dedicada a la capitana dels Moros Marins del 2008, Lidia Palazón, com a regal dels seus pares, Pedro i Lola. El títol fa referència al germà de la capitana. La introducció de la marxa es basa en l'estrofa principal del "Cant del Marinero", ben fàcil de reconèixer no només pels marins mateixos, com un homenatge a la filà i a la seua capitana.

Cal dir que, en el cas de Francisco Belda, es donen les circumstàncies especials de formar part també de la Filà de Moros Marins i de ser l'arranjador musical de les tradicionals cançonetes.

José Francisco Bernat Belda

- **ADELAIDA** (2013): està dedicada a la capitana del 2013, Adelaida López Doménech. Va ser una petició de la seua àvia Fina Boscà, que és cosina de mon pare i amb qui té relació com de germans. La marxa és de forma clàssica. Com

que anava dedicada conté motius que recorden a la Filà de Moros Marins, com el solo del "Cant del Marinero" a la introducció. Als compassos de la coda, apareix un motiu de l'estrofa que canten tots i al tema del fort final s'escolta la part inicial del cant. A l'acompanyament del final s'escolten unes escales cromàtiques que simulen el moviment del vaixell a la mar, i, a la coda, per damunt del "que bien va, etc." s'escolta un volteig de campanes, recordant el campanar i la plaça de l'Ajuntament on es canta el "Marinero".

Juan Calatayud Castelló

- **MARINO PANADER** (2000): aquesta marxa va ser premiada l'any 1995 amb un segon premi en el 8é Concurs de composició de música festera "Vila de Bocairent" i presentada baix el lema "Moro músic". La dona i els fills de Salvador Cantó van voler regalar-li una marxa mora de la meua autoria l'any de la seua capitania, i jo els vaig oferir aquesta marxa, que fins aquell moment no tenia títol, només un lema que no era el definitiu i els va semblar bé.

Vicente Gabriel Casanova Martínez

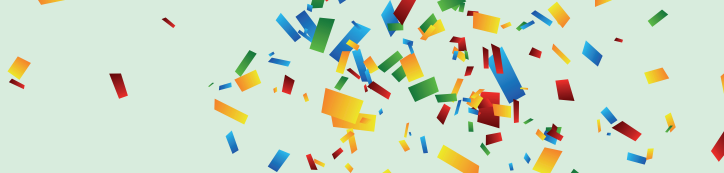
- **ALS BEKIRINS** (2012): és una marxa mora dedicada a Lola Cantó Antolí, capitana per la Filà de Moros Marins. Aquesta marxa va ser la primera obra que vaig realitzar. El nom és una fusió de les paraules Bekirent (Bocairent en àrab) i Marins. Va ser estrenada el 6 de gener del 2012 per l'associació Unió Musical de Bocairent i es troba publicada a l'editorial Omnes Band's.

- **DOS MARINS** (2014): dedicada a Vicent Vicedo i Juan Santonja, dos grans amics i membres de la Societat musical Vila de Bocairent i de la Filà de Moros Marins de Bocairent. La marxa va ser estrenada per l'associació Unió Musical de Bocairent l'11 de gener de 2014 en el tradicional Concert de Festes de Moros i Cristians.

- **EL GRIEGO** (2016): marxa mora dedicada a Teodoro Lanaras, capità 2016 per la Filà de Moros Marins. La marxa és un regal de la seua escorta. En aquesta es poden escoltar temes de la cançó "Zorba El Grec". Estrenada per l'associació Unió Musical de Bocairent en el 74é Concert de Música Festera de Bocairent.

- **LORENA** (2017): dedicada a Lorena Auñón Gómez, capitana de la Filà de Moros Marins del 2017. Aquesta marxa és un re-

gal de Juan Calabuig Calabuig i M. Teresa Ferre Ferre. Té com a característica principal elements musicals escoltats anteriorment en les marxes mores que he compost per a aquesta filà ("Als Bekirins", "Dos Marins" i "El Griego"). Al mateix temps, se li dona un enfocament auditiu diferent, fent l'ullet a la música cinematogràfica.

Ximo Martínez Castelló

- **EL JADIDA** (2002): marxa mora dedicada a Mercedes Puerto, capitana 2002. Aquesta marxa està dedicada amb molt d'afecte a una de les persones de referència de la meua vida, que és ma tia Mercedes. Amb la seua família van ser emigrants en una època en què, com ara, les coses no eren fàcils i encara que van viure en diferents ciutats del Marroc (pel treball de mon tio Enrique), una de les més importants i de les quals millor record mantinc (de les visites que els vam fer, sent jo un xiquet) és la que dona nom a aquesta marxa mora. En la composició, vaig intentar plasmar el que és en si la ciutat; amb l'essència i el transfons d'una gran ciutat de l'antiguitat, però en la qual la modernitat s'ha instal·lat de manera notable i considerable... La composició té melodies molt àrabs que queden molt definides, però en les quals interactuen contracants i rítmiques que són prou diferents de les habituals, potser buscant un punt de modernitat o diferenciació amb aquest tipus de composicions.

Damián Molina Beneyto

- **AVANTPASSATS MARINOS** (2010): marxa mora per a banda i dolçaines, composta per Damián Molina Beneyto. Està

dedicada al capità de la Filà de Moros Marins, Ximo Ferre Tormo, en les festes de l'any 2010. El títol fa referència a les primeres persones fundadores de la filà i, en especial, als avantpassats de la família del capità. Està inspirada en el popular "Cant del Marinero" i es poden escoltar en algun moment de la marxa motius melòdics d'aquesta cançó tant significativa per als Moros Marins. Va ser estrenada el 6 de gener del 2010, en el Teatre Avenida de Bocairent, per l'associació Unió Musical de Bocairent.

Rafael Talens Pello i Mª Pilar Vañó Bacete

- **ELS MARINOS DE BOCAIRENT** (1994): marxa mora composta pel desaparegut Rafael Talens amb la col·laboració especial de Maria Pilar Vañó Bacete. Es tracta d'una marxa dedicada a l'esquadra de José Bacete a la qual estava lligat Talens i la família de M. Pilar. Es va estrenar en el concert fester del 1994, any de la capitania d'un dels membres de l'esquadra, Antonio Vañó Corachán. El dia de l'Entrada es va estrenar al carrer a la capitania per l'associació Unió Musical de Bocairent.

Amb les obres de tots aquests autors, lligats d'una forma o altra a la nostra filà, volem reconèixer un patrimoni musical de gran valor, que mereix ser conegut, interpretat i, amb tota seguretat, incrementat.

Loreto Belda

Any de fundació: anterior a 1859

Número de components: 297

Maset: any d'inauguració 1985 - carrer Baixada Sant Crist, 6

Filà de Mosqueters

**CAPITANA
ALFERES**

**AMPARO SILVESTRE ALCARAZ
PEDRO FERRE BERBEGAL**

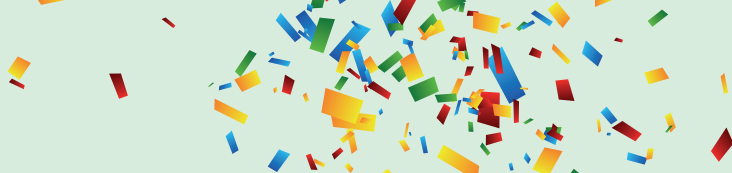
**PRESIDÈNCIA
VICEPRESIDÈNCIA
SECRETARIA
TRESORERIA
VICETRESORERIA
VOCALS JUNTA DE FESTES**

**José Peidro Colomer
Agustín Ferre Colomer
Inmaculada Ferre Colomer
Baltasar Peidro Puerto
Juan Manuel Gisbert Ferre
Sixto Moya Calatayud
Chelo Vañó Gómez
Quica Sirera Beneyto
Rafael Asensio Pascual
Antonio Beneyto Silvestre
Pepi Ortega Vázquez
Esteve Castelló Bernal
Tania Pascual Peidro**

VOCALS

BANDA DE MÚSICA

Santa Cecília La Canal-Bolbaite

EL MOSQUET I LA *DISPARÀ*

EL MOSQUET

El mosquet va ser una arma de foc d'infanteria al segle XVI, el qual es caracteritza per ser carregat pel canó (avantcàrrega) i per tindre dos tipus de mecanisme de foc; primerament s'utilitzava la metxa, la qual posteriorment, al segle XVII, va ser substituïda pel pedernal (clau espanyola).

El mosquet es particularitza per tindre un canó de 1,25 metres aproximadament, amb un pes que oscil·la entre 7 i 10 kg. Mitjançant l'ús d'una forquilla per apuntar, disparava projectils de 50 grams amb un calibre de 22 mm, i amb un abast de 100 metres i efectiu a 60 metres.

En el nostre cas en concret, continua utilitzant-se la metxa, en canvi en altres poblacions ha sigut substituïda pel pistó. La forquilla per apuntar desapareix en el moment en què passa a utilitzar-se només per a llançaments de salva, però es conserva el dispar horitzontal.

És un orgull per a nosaltres, els mosqueters, haver mantingut aquesta tradició i ser l'única filà que la conserva a tot el territori de la festa de Moros i Cristians.

Al maset de la Filà de Mosqueters, tenim el mosquet més antic de tots els que es conserven, on en ell es pot llegir "AÑO 1860-CAMILO MOLINA". És per aquest motiu, junt amb altres dates d'interés, que sempre hem dit que la nostra antiguitat és anterior a 1859. Realment no se sap, de moment, des de quan existeix aquesta filà, però és ben segur que ens agradaria saber-ho, igual que a molts altres festers no mosqueters.

LA *DISPARÀ*

La *Disparà*, per als mosqueters, és un dels actes que més ens defineixen, de fet la nostra denominació ens ve per l'arma que utilitzem, el mosquet.

Convé fer ressaltar el dia de Moros i Cristians, ja que una bona mostra del que és el mosquet es produeix eixe dia; on

a mesura que els mosqueters avancen pel Ravalet, es crea entre la gent un bipartidisme. D'una banda, trobem als qui s'aparten comentant que el so que fem és insuportable; d'altra trobem a gent apassionada que aguanta fins al final, gent que s'embriaga, igual que nosaltres, del tro. Un tro amb una tonalitat molt diferent dels arcabussos, un tro fort però dolç.

La *Disparà* comporta un gran protocol, el qual el capità o la capitana i/o les quadrilles d'amics necessiten una sèrie d'armers que realitzen tot el procés: carregar la pólvora, obrir la cassoleta, carregar el cep, tancar la cassoleta, bufar damunt la cassoleta tancada per tal d'eliminar les restes de cep, posar la metxa, tornar a obrir la cassoleta i, finalment, disparar.

A causa d'aquest "protocol", un dels aspectes a tindre en compte a l'hora de la *disparà* és la seua complexitat, que mai podrà ser comparada amb la *disparà* d'un arcabús. Es necessita ajuda per poder fer ús del mosquet correctament; una o dues persones s'encarregaran de portar la pólvora amb molta seguretat, al seu costat tindrà un altre mosqueter que s'encarregarà de mantindre les metxes enceses i donar-li-les al que dispara quan així ho demane, a més haurà de recollir-les i arreglar-les després de cada tir.

Antigament les metxes es compraven en cru i un grup de mosqueters s'encarregava de preparar-les. Actualment això ja s'ha perdut i es compren llestes per a utilitzar. Així mateix primer anava un polvorista amb un caixonet amb la pólvora, després es va passar a utilitzar una bandolera en les càrregues de pólvora, i actualment s'utilitza una motxilla amb dosificador.

Un altre punt important que cal esmentar és que el vent i la pluja ens perjudiquen prou a l'hora de disparar. Si fa vent, tant en posar el cep com en netejar la cassoleta, el cep sobrant pot escampar per damunt del mosquet i produir que s'encenga. I si plou, tenim problema a les metxes, en caure a terra s'apaguen i es banyen. Una anècdota relacionada amb la pluja és que hi ha hagut anys que alguna quadrilla d'amics han anat encenent cigarrets "Celta" per a utilitzar-los com a metxa.

Quan l'acte de la *Disparà* començava davant de les escoles, es creava un ambient fabulós. Victorino i Amparo "la Picora" obrien sa casa per a tots, la banda de música tocava al carrer i, fins i tot, al menjador; trobàvem una taula parada amb pastes i herbero, i el mateix a la finestra que donava al carrer. Enceníem les metxes a la cuina, els xiquets es presentaven voluntaris per a dur les metxes, i simultàniament es provaven els mosquets al carrer.

Respecte a per què agrada la *Disparà* als mosqueters, trobem diferents opinions. A uns els agrada que vagen donant-los una arma darrere d'una altra i no parar de disparar; altres gaudeixen amb el fet de tindre entre les mans les metxes, tindre-les brutes i amb olor de pólvora. També trobem la il·lusió dels pares que ensenyen des de ben menuts als seus fills i gaudeixen amb ells aquest acte; i finalment, trobem l'harmonia entre els amics que, junts preparen els mosquets, pólvora, metxes, per tal de gaudir tots plegats un dia més de festa.

En definitiva, siga el motiu que siga, quan el dia de Moros i Cristians estem participant en la *Disparà*, voldríem que el temps es detinguera, que els metres que separen l'arc del castell anaren allargant-se a poc a poc. Els mosqueters intentem aprofitar al màxim eixos minuts per a tirar el major

Fotografies d'aquesta pàgina: José A. Bernat Bacete

nombre de trons possible, com si estiguérem bojos, fins arribar als peus del castell.

Des d'ací animem a tots a participar, però sobretot amb responsabilitat i seriositat.

Molt bones festes a tots i molt bona *DISPARÀ*!